

ÜRDÜN

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Muhammet Murat YAĞIŞ**
Ankara - April, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

ÜRDÜN

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Yüzölçümü	89 213 km ²
Yönetim Şekli	Anayasal Monarşi
Nüfusu	6,1 milyon (2010 yılı tahmini)
Resmî Dili	Arapça. İngilizce de yaygın biçimde kullanılmaktadır.
Din	% 92 Sünni Müslüman, % 6 Hristiyan, % 2 Diğer (2001 tahmini)
Başkenti	Amman
Başlıca Şehirleri	12 idari bölge (muhafazat): Amman, İrbid, Zarka, Balqa, Mafrak, Kerak, Jerash, Madaba, Ajlun, Akabe, Maan, Tafiela.
Etnik Yapısı	% 98 Arap, % 1 Çerkez, % 1 Ermeni

Kaynak: Economist Intelligence Unit Jordan Country Report, 2010

Temel Ekonomik Göstergeler

	2008b	2009b	2010c	2011c
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Milyar Dolar)	21,3a	22,8 a	22,5	23,9
Kişi Başına GSYİH (Dolar)	5,062	5,112	5,167	5,256
Reel GSYİH Artışı (%)	7,9 a	3,1	3,0	3,7
Sanayi Üretimindeki Büyüme (%)	6,0b	5,5	5,5	5,0
Tüketici Fiyatları Enflasyonu (ort; %)	13,9 a	0,1	5,5	2,5
Bütçe Dengesi (GSYİH'nin %'si)	-9,9b	-12,9	-11,8	-11,2
Mal İhracatı, fob (Milyar Dolar)	7,8	6,6	7,3	7,9
Mal İthalatı, fob (Milyar Dolar)	15,0	12,1	13,0	13,8
Cari Hesap Dengesi (Milyar Dolar)	-2,4	-1,3	-1,2	-0,8
Cari Hesap Dengesi (GSYİH'nin %'si)	-11,9b	-6,2	-5,2	-3,5
Dış Borç (Yıl sonu, Milyar Dolar)	6,8b	6,8	7,0	7,2
Döviz Kuru ÜD:ABD\$ (ort)	0,709	0,709	0,709	0,709
Döviz Kuru ÜD:€ (ort)	1,042	0,991	1,009	0,991

a gerçekleşen b EIU tahmin. c EIU öngörü.

Kaynak: Economist Intelligence Unit Jordan Country Report, 2010

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

ABEDA, AFESD, AMF, CAEU, FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICCT, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCS, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, LAS, MIGA, MINURCAT, MINUSTAH, MONUC, NAM, OIC, OPCW, OSCE (ortak), PCA, UN, UNAMID, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNMIL, UNMIS, UNOCI, UNOMIG, UNRWA, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO.

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Akabe Limanı ile Akabe Körfezi'ne açılan ve İsrail ile en uzun sınırı (238 km) paylaşan ülke konumundaki Ürdün, Irak ile 181 km, Suudi Arabistan ile 744 km, Suriye ile 375 km, Batı Şeria ile 97 km uzunluğunda sınıra sahiptir.

Ürdün topraklarının doğusu daha çok çöllerle kaplı düzlüklerden, batı bölgeleri dağlık arazilerden oluşmaktadır. Büyük Rift Vadisi, Ürdün Nehri'ni batı ve doğu olmak üzere iki bölgeye ayırmaktadır. Ürdün topraklarının % 3,32'si ekilebilir arazilerden, % 1,18'i düzenli hasat elde edilen alanlardan oluşmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

İnsanoğlunun ilk yerleşim yerlerinden biri olan Ürdün, eski çağlardan beri pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. 11 Nisan 1921 tarihinde "Transjordan" adıyla İngiliz mandası olarak kurulan ülke, 1920-1946 yılları arasında İngilizler tarafından yönetilmiş; 25 Mayıs 1946'da bağımsızlığına kavuşmuştur.

Ürdün, anayasal kurallara bağlı olarak bir Krallık tarafından yönetilmektedir. Ürdün'de esas yürütme ve yasama gücü olan Kral, dış politikaya ve ülkenin stratejik vizyonuna ilişkin önemli kararları almakta, Başbakanı ve Bakanlar Kurulu'nu atamakta ve yürütme görevini atadığı Başbakan ve Bakanlar Kurulu aracılığıyla yerine getirmektedir. Kabine üyeleri ise, Başbakan tarafından ve Kral'ın onayı ile atanmaktadır. Kral, Başbakanı parlamentodan ve çoğunluğu oluşturan siyasi grubun içinden atamak zorunda değildir, Genel uygulama, parlamento dışından atama şeklindedir. Kral istediği zaman Başbakanın ve Bakanlar Kurulu'nun istifasını isteyebilir, Parlamento'yu feshedebilir. Kral aynı zamanda silahlı kuvvetlerin de başkomutanıdır. Mevcut Kral, Kral Hüseyin'in ölümünün ardından 1999 yılında tahta geçen Kral II. Abdullah'tır.

Ülkede çok sayıda siyasi parti bulunmakta olup, aşiret ve aile bağları da oldukça önemlidir. Parlamento'nun Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki kanadı vardır. Temsilciler Meclisi, 110 milletvekilinden oluşmakta olup, üyeleri 4 yılda bir yapılan seçimler yoluyla halk tarafından belirlenmektedir. 55 senatörden oluşan Senato üyelerini ise Kral atamaktadır. Senatörler 40 yaşını dolduran, önemli kamu görevlerinde bulunmuş olan ve rejime bağlı kişiler arasında seçilmektedir. Senatörlerin görev süresi de 4 yıl olup, bu süre Kral'ın takdirine bağlı olarak uzatılabilmektedir.

Yargının bağımsızlığı, 1952 Anayasası ile güvence altına almıştır. Kral yargıçların atanmasını ya da azledilmesini onaylasa da, uygulamada yargıçlar Yüksek Yargı Konseyi tarafından denetlenmektedir. Hukuk kuralları İslam Hukuku'na ve Fransız Hukuk Sistemi'ne dayanmaktadır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

2011 tahminlerine göre Ürdün nüfusu 6,5 milyon kişidir. Son 30 yılda nüfusu ikiye katlanan Ürdün'ün 2011 yılı için nüfus artış hızı % 0,98, 15 yaşın altındaki nüfusun oranı ise %35,3 olarak tahmin edilmektedir. 2020 yılında 30 yaşın altındaki nüfusun oranının %57'ye ulaşması beklenmektedir. Ülkenin yaş ortalaması 22,1'dir.

2010 yılı verilerine göre nüfusun %78'i kentlerde yaşamakta olup; başkent Amman 1,3 milyon nüfusu ile ülke nüfusunun %20'sinden fazlasını barındırmaktadır. Nüfusun yaklaşık %60'ı Filistin kökenli vatandaşlardan oluşmaktadır. 2006 yılı verilerine göre nüfusun %13'ü yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Nüfusun Şehirlere Göre Dağılımı

Şehirler	2000	2005	2010	2015	2020
Amman	1 139	1 259	1 370	1 485	1 617
Zarka	419	468	515	562	615
İrbid	260	298	335	372	412
ArRusayfah	188	229	267	306	348
Wadi as-Sir	128	159	189	219	251
Akabe	83	99	114	130	146
Al-Baqah	74	86	98	109	122
Ar-Ramtha	70	82	94	105	117
Madaba	71	82	93	105	117
As-Salt	69	78	86	95	104
Tablo Toplamı	2 500	2 841	3 161	3 486	3 849
Toplam Nüfus İçindeki Payı (%)	52	51	49	50	52

Kaynak: Euromonitor International.

Ürdün'de okur-yazarlık oranı %90 düzeyindedir. 2010-2011 döneminde yerel işgücünün eğitim ve yeteneklerinin artırılması için çaba sarfedileceği, işsizlik oranının ise ihracattaki düşüşün devam etmesi halinde özellikle tekstil sektöründe artacağı tahmin edilmektedir. 2012-2014 döneminde ise eğitime yönelik olarak uygulamaya konulan reformların sonuç vermesi beklenmektedir. 2010 yılı tahminlerine göre, Ürdün'ün toplam işgücü 1,7 milyondur. Bu rakamın 2014 yılı itibarıyla 1,9 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. İşgücünün %77,4'ü hizmetler, %20'si sanayi, %2,7'si tarım

sektörlerinde istihdam edilmektedir. Resmi veriler, 2009 yılı işsizlik oranını %12,9 olarak gösterse de, kayıt dışı istihdamla birlikte bu oranın %30 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

İstihdam-İşgücü İstatistikleri

	2008a	2009 a	2010 b	2011c	2012c	2013c	2014c
İşgücü (milyon)	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9
İşgücü artışı (% değişim)	3,3	3,2	3,1	3,0	3,0	2,9	2,9
Kayıtlı İşsizlik oranı (%)	12,7	12,9	12,5	12,3	12,3	12,1	12,0

a Gerçekleşen b EIU tahmini c EIU öngörüsü Kaynak: EIU Jordan Main Country Forecast, Mart 2011

Ürdün'deki çalışan nüfusun %75'inden fazlasını oluşturan erkeklerin çoğu ticaret, imalat ve eğitim sektörlerinde çalışmaktadır. Çalışan kadınların yarısından fazlası ise eğitim ve sağlık sektörlerinde istihdam edilmektedir. Ülkedeki yabancı işgücünün sayısının 300 000 ve yıllık artış hızının %10 olduğu; 600 000 Ürdünlünün ise Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkelerinde istihdam edildiği tahmin edilmektedir

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Ülkenin batısında yer alan Ürdün Vadisi, en verimli alanlar olarak kabul edilmekte, meyve ve sebze üretiminin çoğu bu bölgede yapılmaktadır. Ürdün'ün başlıca tarım ürünleri; turuncgiller, domates, salatalık, zeytin, çilek ve çekirdekli meyvelerdir. Sınırlı miktarda petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olan Ürdün'ün başlıca maden kaynakları ise fosfat, potaş ve şist yağıdır.

Periyodik olarak meydana gelen depremler, ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, erozyon ve çölleşme ülkenin başlıca çevre sorunlarıdır. Son yıllarda yaşanan kuraklık, sanayi ve turizm yatırımlarının artması, tarımda suyun verimsiz kullanılması ve hızlı nüfus artışı nedeniyle su ihtiyacının ilerleyen yıllarda daha da artması beklenmektedir. 2004 yılında açıklanan ve 2005-2020 yıllarını kapsayan master planına göre, Ürdün'ün su açığının yıllık yaklaşık 561 m3 seviyesinde tutulması planlanmaktadır. Plan'da su ihtiyacının 2020 yılında yıllık 1,665 m3'e çıkacağı, su arzının ise 1,276 m3 olacağı tahmin edilmektedir.

Ölü Deniz'e su taşıyan Ürdün Nehri'nin sularının son yıllarda aşırı kullanımı sonucunda Ölü Deniz'in su seviyesinin dünyadaki diğer denizlerle karşılaştırıldığında en düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Çevre uzmanları Ölü Deniz'in her an kuruyabileceğine dair uyarılarda bulunmaktadır. Ürdün için önemli bir su kaynağı yaratması öngörülen Kızıldeniz-Ölüdeniz kanal projesinin fizibilite çalışmaları ile ilgili olarak Ürdün, İsrail ve Filistin arasında anlaşma sağlanmış ve çalışmalara başlanmıştır. Proje kapsamında Kızıldeniz'den yılda 1 milyar metreküp deniz suyunun, 200 km boyunca inşa edilecek kanallar ve pompa istasyonları ile Ölüdenize taşınması ve içme suyuna dönüştürülerek bu üç ülke arasında paylaştırılması öngörülmektedir. Ayrıca, kanalın döneceği güzergahın Ölüdenize varmadan büyük rakım farkına ulaşacağı göz önüne alınarak suyun aşağı doğru akmasının yaratacağı enerjinin, kurulacak hidroelektrik santrali vasıtasıyla elektriğe dönüştürülmesi de planlanmaktadır. Ekim 2007'de Türk GAMA firması Disi Mudawarra Amman İçme Suyu Temini Projesi'ni 25 yıllık bir yap-işlet-devret sözleşmesi ile üstlenmiştir. Proje tamamlandığında başkent Amman'a 50 yıl süresince yıllık 100 milyon m3 su sağlanması planlanmaktadır.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Önemli yerleşim bölgeleri daha çok ülkenin kuzeyinde ve orta kesimlerinde yoğunlaşmıştır. Ülkenin başlıca ticaret şehirlerinden olan Amman, turizm açısından önemli bölgelerdendir. İrbid'de ve Zarqa'da sanayi üretimi gelişmiş düzeydedir. Karak'ta ise madencilik, potaş ve fosfat işlenmektedir. Suriye sınırı yakınındaki Mafraq kenti ise imalat ve tarım merkezi olma yönünde gelişimini sürdürmektedir. Akabe şehri, sanayi ve turizm faaliyetleri nedeniyle her zaman yoğun bir liman olmakla birlikte; Akabe Sanayi Bölgesi'nin 1 Ocak 2001'de faaliyete geçişi Liman'ın yoğunluğunu ve bölgedeki emlak yatırımlarını daha da artırmıştır.

Diğer bölgelerin de kalkınması amacıyla yatırımcılar ve işadamları Amman'ın dışındaki bölgelerde iş yapmaya teşvik edilmektedir. Bu amaçla 2007 yılında Mafraq ve İrbid'de özel ekonomik bölgeler (SEZ) kurulmuştur. Ürdün'de yıllardır düşük gelirli iç piyasaya üretim yapan ve güvenilir ihrac pazarları bulmakta zorluk çeken imalatçılar, nitelikli sanayi bölgelerinin oluşturulması ile (ABD'ye 2005 yılından bu yana gümrüksüz ihracat yapma imkanı sayesinde) ihrac ürünlerini de çeşitlendirmişlerdir.

Su, petrol ve doğal kaynakların yetersizliği, dış yardımlara bağımlılık, yoksulluk, işsizlik ve yüksek enflasyon Ürdün ekonomisinin başlıca yapısal sorunlarıdır. Devletin ekonomideki ağırlığının azaltılarak kamu-özel sektör işbirliğinin güçlendirilmesi amacı ile yürütülen özel sektöre dayalı büyüme hedefine rağmen, kamu sektörü hala GSYİH'ye en fazla katkı sağlayan sektördür. 2008 yılında tarım sektörünün GSYİH'ye katkısının % 3,6, sanayi sektörünün katkısının % 29,9 ve hizmetler sektörünün katkısının % 66,5 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	2008	2009
Finans ve Sigorta	7,6	7,1

EMİAK	10,3	10,4
İmalat	17,1	16,9
Madencilik	2,1	1,5
Telekomünikasyon, Ulaştırma ve Depolama	14,9	15,2
Kamu Hizmetleri	12,6	12,8
Toptancılık ve Perakendecilik	8,9	9,5
Restorant ve Otel İşletmeciliği	1,1	1,2
İnşaat	4,8	5,2
Sosyal Hizmetler	3,9	3,7
Elektrik ve Su	2,4	2,4
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	3,0	3,3

Kaynak: Jordan Ministry of Planning and International Cooperation, www.mop.gov.jo

Ekonomi Politikaları

Ürdün ekonomisinde 1988–1989 yıllarında yaşanan mali krizlerin ardından, makroekonomik istikrarın yeniden sağlanması amacıyla IMF ile detaylı bir geri ödeme planı oluşturulmuştur. Bu çerçevede kamu çalışanlarının ücretlerinin dondurulması, yeni işe alımların ertelenmesi, ithalattan alınan vergilerin indirilmesi ve belirli ürün grupları için verilen teşviklerin kesilmesi gibi uygulamalar getirilmiştir. Ürdün yeniden yapılanma sürecinde, diğer bölge ülkelerine göre daha istikrarlı bir yapıya sahip olması sayesinde Batılı ülkelerden aldığı maddi yardımlar ile gelir düzeyi düşük olan gruplara yardım yapılabilmiş, bütçeden sağlık ve eğitim harcamalarına ayrılan pay korunabilmiştir.

Bu süreçte uygulanan liberalleşme politikaları sayesinde Ürdün ekonomisi rekabet gücü kazanmıştır. Gümrükler, vergilendirme, şirketler kanunu ve finansal piyasalar gibi alanlarda son yıllarda özel sektörün lehine yapılan değişiklikler ve fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin çıkarılan yasalar, özellikle bilgi teknolojileri, medikal, inşaat, turizm ve madencilik sektörlerinde yabancı yatırımcıların güveninin kazanılmasında etkili olmuş, yabancı yatırımların payı artmıştır. Ucuz ve eğitimli işgücü, kaliteli altyapı hizmetleri, 2000 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik, özelleştirme politikaları ve AB ve ABD ile imzalanan Ticaret Anlaşmaları Ürdün'ün Orta Doğu'nun en istikrarlı ekonomilerinden biri haline gelmesini sağlamıştır.

Ürdün'ün mali ve dış ticaret dengesi, petrol piyasasında yaşanan dalgalanmalara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Kamu gelirlerinin kısıtlı olması dolayısıyla dış kaynaklara bağımlılık sürmekte ve dış ticaret açığı yabancı işçilerin dövizleri ile kapatılmaya çalışılmaktadır. Sonuç olarak Ürdün ekonomisi yıllardır açık vermekte, cari hesapta ancak petrol fiyatlarının düşük olduğu yıllarda fazla verilmektedir. İç talepteki artış, ekonomik büyümenin sürdürülmesinde başlıca etkidir.

Ekonomik Performans

1990'lı yılların ikinci yarısında yavaşlayan ve 2000'li yıllarda ise toparlanma sürecine giren Ürdün ekonomisinde, özellikle bilgi teknolojileri sektöründe ve Nitelikli Sanayi Bölgelerinde büyüme daha fazla hissedilmiş; geleneksel ihrac pazarları olan Irak'a ve Körfez ülkelerine yapılan ihracatta da ivme kaydedilmiştir. 2000 yılında ekonomik büyüme % 4,2 olarak gerçekleşirken, küresel ekonomideki durgunluk ve 11 Eylül 2001 sonrası Körfez ülkelerine karşı oluşan olumsuz bakış açısı, turizm gelirlerini ve yabancı yatırımları da olumsuz etkilemiştir. Ne var ki, ihracattaki artışın etkisiyle söz konusu olumsuzluklar büyüme oranına yansımamış, ekonomide 2001 yılında % 5,3 reel büyüme kaydedilmiştir.

2003 yılının başında Irak'ın işgal edilmesi ile bir kez daha darbe alan Ürdün ekonomisi; ABD'nin Ürdün'den tekstil ithalatını artırması ve Irak bağlantılı ticaret yollarının yıl ortasında yeniden açılması sayesinde % 4,2'lik bir reel büyüme göstermiştir. Bu tarihten sonra ise Ürdün Irak'a komşu olma durumunu avantaja dönüştürebilmiş; ülkede güvenlik kaygısının yaşanmaması ve yabancılar için Irak'a geçiş kapısı olması sayesinde yabancı yatırımların da etkisiyle birçok sektörde (otelcilik, emlak, ulaşım vb) büyüme kaydedilmiştir.

1985 yılından bu yana üzerinde durulan bir konu olan özelleştirme, ancak 1990'ların sonunda hayata geçirilebilmiştir. Bazı çimento ve telekom şirketlerinin özelleştirilmesinin ardından bu çalışmaların hızı yavaşlamıştır. Ekim 2002'de Ürdün Telekomünikasyon Şirketi'nin (JTC) hisseleri Amman Borsası'nda satışa çıkarılmıştır. 2003 yılı ortalarında Arap Potas Şirketi'nin % 52 hissesi Kanadalı bir şirkete, geri kalan hisseleri de Ekim 2003'te borsada satılmıştır. 2004–2005 yılları arasında bu alandaki ilerlemeler kısıtlı ise de, 2006 ve 2008 yıllarında özelleştirmelere hız verilmiş, petrol ve diğer tüketim maddelerine yönelik sübvansiyonlar kaldırılmış ve Ürdün yabancı yatırımcılar için daha da cazip bir ülke haline gelmiştir.

Reel GSYİH Büyüme Projeksiyonu

	2007a	2008b	2009b	2010c	2011c
Nominal GSYİH (Milyon \$)	16 532	20 068	21 704	22 507	23 903
Reel GSYİH artışı (%)	6,6	5,6	3,1	3,0	3,7

Kişi Başı GSYİH (ABD Doları, Satın alma gücü paritesi ile)	4 850 ^b	5 062	5 112	5 167	5 256
--	--------------------	-------	-------	-------	-------

a Gerçekleşen. b EIU tahmini. c EIU öngörüsü

Kaynak: Economist Intelligence Unit Jordan Country Report, Kasım 2009

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

2009 yılında küresel krize bağlı olarak, yurtdışı işçi gelirlerinde, ihracatta ve turizmde yaşanan gerilemenin etkisiyle, Ürdün ekonomisinin ancak % 3,1 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. 2010 yılında büyüme oranının % 3 düzeyinde gerçekleşmesi, 2011 yılında ise Ürdün'ün başlıca ihrac pazarlarındaki toparlanma ve inşaat projelerinin yeniden artması ile birlikte % 3,7'ye yükselmesi beklenmektedir.

Ürdün'de 2009 yılında işsizlik oranının % 13,5 oranında, kamu harcamalarının ise GSYİH'nin % 39,7'si düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Petrol ve gıda fiyatlarındaki artışın etkisiyle 2006 yılında % 7,5'e yükselen enflasyonun, 2009 yılı sonunda % 0,1'e gerileyeceği, 2010 yılında % 5,5, 2011 yılında ise % 2,5 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

► Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

GSYİH'nin % 3'ünü oluşturan tarım sektörü, kuraklık ve don gibi olumsuz iklim koşulları ile karşı karşıyadır. Ürdün yüzölçümünün %3,32'sini ekilebilir alanlar, %1,18'ini daimi ekin alanları oluşturmaktadır. Yağmurla beslenen yüksek alanlarda buğday, arpa, mercimek ve nohut üretilmektedir. Ürdün Vadisi'ndeki sermaye-yoğun ve verimli çiftliklerde meyve ve sebze üretilmektedir. Zeytin ve tütün ise diğer başlıca tarım ürünleridir. Üretim genellikle iç piyasada tüketilmekte, ancak talebi karşılayabilecek seviyeye ulaşamamaktadır.

Kırsık üretim Körfez ülkelerine yapılan ihracata kaydırılmış olup; bazı üreticiler AB pazarına açılmış, ancak paketlemedeki ve kalite kontrolündeki yetersizlikler, yüksek taşıma maliyetleri ve pazarlama alanındaki tecrübesizlik gibi nedenlerle rekabetin yoğun olduğu pazarlarda başarı gösterememişlerdir. Ürdün Vadisi'ndeki ve yüksek kesimlerdeki küçük çiftçilere kredi sağlamak amacıyla Tarım Kredi Kooperatifi gibi özel enstitüler kurulmuştur.

Kırsal alanlarının fazla olmaması, ithal yemlerin yüksek maliyetli olması ve Suudi Arabistan'a yüksek fiyatlarla et ihracatı yapılmasının daha cazip gelmesi gibi faktörler nedeniyle Ürdün, iç piyasadaki kırmızı et talebinin ancak % 30'a yakın bir kısmını yerel üretimden karşılayabilmektedir. Koyun ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygınlaşması amacıyla girişilen çabalar da pek başarılı sonuç vermemiş ve yerel üretimin yüksek maliyetli olması, Ürdünlüler'in yerel üretimi tercih etmelerine rağmen taze ve dondurulmuş et ithalatına yönelmesine yol açmıştır. Devletin yapısal uyum programı çerçevesinde su ve yem teşviklerini kesmesi, besicilerin yaklaşık % 30'unun ve özellikle 50 koyundan daha az sürüye sahip çiftçilerin, hayvan yetiştiriciliğinden vazgeçmelerine neden olmuştur. Bu arada mandıracılık sektörü, süt tozu hariç diğer ürünlere yönelik yerel talebi karşılayacak ölçüde büyümüştür. Kümes hayvancılığı ve yumurta üretimi ise Mart 2006'da ortaya çıkan kuş gribi vakaları öncesinde kendi kendine yetmekte iken, bu tarih sonrasında sektörde daralma yaşanmıştır.

Sanayi

Ürdün sanayi, İsrail ile 1994 yılında imzalanan barış anlaşmasından sonra hızlı bir gelişim sergilemiş, ancak yerel iş çevrelerinin İsrail ile iş yapma konusunda gösterdikleri isteksizlik nedeniyle beklenen ölçüde bir gelişim gerçekleşmemiştir. ABD'nin desteğiyle faaliyete geçen nitelikli sanayi bölgeleri sayesinde ise Ürdün'ün hafif sanayi üretiminde ve ihracatında önemli bir artış yaşanmıştır. Nitelikli sanayi bölgelerinde faaliyet göstermeye uygun firmaların bölge içinde en az % 35 oranında katma değer yaratmaları ve bunun % 8'inin İsrail girdisi ile sağlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu niteliklere sahip olan firmalar, ürünlerini ABD'ye vergisiz ve kotasız olarak ihraç edebilmektedir. Ürdün'ün kuzeyindeki İrbid'de bulunan Hassan Sanayi Bölgesi, ülkedeki ilk nitelikli sanayi bölgesi olup; aynı zamanda stratejik açıdan İsrail sınırına ve Hayfa Limanı'na yakındır. Amman'daki Tajamouat sanayi bölgesi, Zarqa'daki Ad Dulayl Sanayi Parkı ve Kerak Sanayi Bölgesi ise ülkedeki diğer sanayi bölgeleridir. Özellikle ABD'ye ihracatta kota kısıtlamalarına tabi olan Doğu Asya'daki imalatçılar bu sanayi bölgelerine yoğun ilgi göstermektedir.

ABD ve Avrupa'ya gerçekleştirilen tekstil ihracatında küresel kotaların kaldırılmasını öngören Multi-Fiber Düzenlemesi, 2005 yılının başında sona ermiştir. Ancak Ürdün, ABD pazarına gümrüksüz mal gönderebilme avantajından hala faydalanmakta ve fiyatlarda % 15-37 arasında bir avantaj sağlamakta, bu sayede ABD'ye ihracat artmaktadır.

Düşük satın alım gücü yüzünden iç pazardaki tüketim ve yatırım olanakları çok kısıtlı ve siyasi durum yüzünden de oldukça risklidir. Yerel sanayi, uygulanan gümrük vergisi indirimleri nedeniyle ucuz hale gelen ithal mallarla rekabet etmeye çalışmaktadır. Ülkedeki başlıca sanayi üretimi tekstil, gübre, ecczacılık, petrol işleme, fosfat, potaş, inorganik kimyasallar, çelik, cam, boya, plastik ve çimento sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. 2009 yılının ilk çeyreğinde sanayi üretimi % 2,8 oranında azalmıştır.

Madencilik

Fosfat ve potaş, Ürdün'ün en önemli maden kaynaklarıdır. 2008 yılında fosfat üretimi 6,2 milyon ton, potaş üretimi 2,0 milyon ton düzeyinde gerçekleşmiştir. Dünyanın en büyük üçüncü ham fosfat tedarikçisi olan Ürdün'ün fosfat madenleri, Ürdün Fosfat Madenleri Şirketi (JPMC) tarafından işletilmektedir. Uluslararası talebi karşılamak amacıyla Al Hassa, Al Abiad ve Eshidiya'daki üretimini genişletmeyi planlayan JPMC, ham fosfatın yanı sıra fosfattan elde edilen gübre, sülfürik asit, potasyum sülfat, fosforik asit ve kalsiyum klorid gibi ürünlerin üretimini de gerçekleştirmektedir.

Devlete ait olan Arap Potaş Şirketi (APC) ise yakın zamanda gübre ve kimyasallar ile ilgili birçok proje geliştirmiştir. Attarat Umm Ghudran'da ise şişt rezervi arama çalışmalarına yakın zamanda başlanması beklenmektedir.

İnşaat

Hızlı nüfus artışı sayesinde inşaat sektörü Ürdün'de karlı bir sektör haline gelmiştir. Ürdün'ün büyük şehirleri hızla gelişmiş, özellikle Amman'ın banliyölerinde yapılan inşaatlar dikkat çekmiştir. Projelerin büyüklüğü ve finansmanın dış kaynaklardan sağlanması nedeniyle, yabancı şirketler sektördeki önemli projelerde aslan payına sahiptir. Yerel şirketler ise konut, okul, kanal ve küçük yol inşaatlarını üstlenmekte ya da büyük projelerde taşeron olarak yapmaktadır. Ürdün'de yaklaşık 1000 adet müteahhitlek şirketi bulunmakta olup; bu şirketlerin büyük kısmı küçük aile şirketleridir. İnşaat şirketlerinde çalışan mimar ve mühendislerin tümü Ürdünlü, inşaat işçilerinin ise çoğu Mısırlı ve Suriyeli'dir.

2003 yılının ortalarından bu yana petrol fiyatlarındaki artışın da etkisiyle inşaat sektöründe büyük bir hareketlilik yaşanmış, bu canlılık da Körfezli yatırımcıların ve Irak ile iş yapan çevrelerin büyümesine neden olmuştur. Irak pazarı için önemli bir hizmet merkezi haline gelen Ürdün, Irak ile çalışan kamu ve özel sektör şirketlerine konut ve ofis imkanları da sunmaktadır. Çok sayıda Irak vatandaşının Ürdün'e yerleşmesi de emlak talebini artıran faktörlerden biridir.

Turizm

Turizm sektörünün Ürdün ekonomisine katkısı son yıllarda artmakta ise de, ülkenin turizm potansiyeli halihazırda tam olarak keşfedilememiştir. Taş Devri, Helenistik Dönem, Nabatiler ve Roma Devri'nden, İşlamiyetin yayılması ve Haçlı seferleri dönemine kadar çok sayıda medeniyete tanıklık etmiş olan Ürdün'ün büyüleyici arazi yapısı, çölleri ve Ürdün Vadisi görülmeye değerdir. Ancak sektörün bölünmüş yapısı, sınırlı bakış açısı ve bölgedeki siyasi istikrarsızlık nedeniyle turizmde istenen düzeyde bir gelişim sağlanamamıştır. İsrail ile 1994 yılında imzalanan barış anlaşmasının olumlu etkileri başlangıçta hissedilmiş ve çok sayıda İsrail vatandaşı ülkeyi (özellikle Petra'yı) ziyaret etmiş olsa da, İsrail ile yürütülmesi planlanan ortak gelişim projeleri barış sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar nedeniyle gerçekleştirilememiştir.

1991 Körfez Savaşı sonrasında Suudi Arabistan'dan ve Körfez'deki Arap ülkelerinden gelen turist sayısı azalmış, ilerleyen yıllarda Ürdün'ün komşularıyla ilişkilerini geliştirmesi ile birlikte yeniden artmıştır. Gittikleri ülkelerde yüklü miktarda döviz de bırakan Arap turistler, Ürdün'ü ziyaret edenler arasında ilk sırada yer almaktadır. Avrupa'dan ve ABD'den gelen ziyaretçilerin sayısı yıllar itibarıyla artış göstermiş olsa da siyasi gelişmelerden (özellikle 11 Eylül saldırılarından) etkilenmektedir.

Turizm İstatistikleri

	2003	2004	2005	2006	2007
Suriye	1 539	1 887	1 656	2 308	2 156
Suudi Arabistan	728	827	925	1 296	1 047
Irak	452	676	773	603	308
Mısır	328	399	352	724	700
Diğer Arap Ülkeleri (Ürdün hariç)	474	486	701	748	1 051
Türkiye	114	113	105	153	145
ABD	73	107	130	168	177
Ürdün'e Gelen Toplam Turist Sayısı (diğer ülkeler dahil)	4 600	5 587	5 817	6 865	6 697

Kaynak: Economist Intelligence Unit Jordan Country Profile, 2008

2002 yılında yeniden canlanan sektörden elde edilen turizm gelirlerinde bu yıldan itibaren düzenli bir artış görülmektedir. Turizm gelirleri toplamı 2006 yılında 1,64 Milyar Dolar olarak gerçekleşirken, aynı yıl ülkeyi 6,8 milyon kişi ziyaret etmiştir. Petra'nın BM New Open World Foundation tarafından 2007 yılında dünyanın yedi harikası listesine alınmış olması dolayısıyla, 2007 yılında 6,6 milyon olan ziyaretçi sayısının ilerleyen yıllarda daha da artması beklenmektedir. Bunun yanı sıra, sağlık turizmi alanında da Ürdün son yıllarda büyük gelişme kaydetmiştir. Nitekim tedavi amacıyla ülkeye yılda ortalama 100 000 turist gelmektedir. Ürdün'e gitmeden önce Ürdün Turizm Ofisi'nin web sitesinin (<http://www.visitjordan.com>) ziyaret edilmesinde fayda vardır.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Ürdün'ün ulaşım açında geçtiğimiz 50 yıl boyunca kaydedilen gelişim, Orta Doğu'nun jeopolitik yapısı ile paralellik göstermiştir. 1948 yılına kadar Hayfa Limanı'na önem veren Ürdün, Liman İsrail'e geçtiğinde Akabe'de yeniden bir tesis inşa etmek zorunda kalmıştır. 1980'li yıllarda oldukça önemli bir gelişim gösteren Akabe limanı, İran-İrak savaşı sırasında da önemini korumuştur. Ürdün'ün 1994 yılında İsrail ile imzaladığı Barış Anlaşması, ülkenin Akdeniz ve Arap hinterlandı arasında bir bağlantı noktası olacağı yönündeki umutları artırmış, ancak İsrail-Filistin barış sürecinin başarısız olması nedeniyle umutlar sönmüştür.

Karayolu

Ürdün 8.000 km'nin üzerinde karayoluna sahiptir. Ülkenin önemli tüm şehirlerine karayolu bağlantısı bulunmakta olup, ayrıca Suriye, Irak ve Suudi Arabistan ile karayolu bağlantısı mevcuttur. Ülkedeki karayolları gayet kalitelidir. Gündüz seyahat edilmesi tavsiye edilmektedir. Ana hatlar dışındaki yolları gösteren tabelaların arapça olması yol bulma konusunda zorluk yaşanmasına neden olabilmektedir.

Irak'ın 2003 yılında ABD tarafından işgali Ürdün'ün ulaştırma sektörüne de etki etmiş, Irak sınırı ve Bağdat arasındaki otoyolda gerçekleşen hırsızlık ve kaçırma olayları nedeniyle Ürdünlü kamyon sürücülerinin çoğu Irak'a taşımacılık yapmaktan kaçınır hale gelmiştir. Halihazırda iki ülke arasındaki taşımacılık, Iraklı sürücüler tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye'den Ürdün'e bir kamyon yükün karayolu vasıtası ile taşıma bedeli 2.500 ila 3.000 Dolar arasındadır.

Havayolu

Ürdün'de 17 adet havaalanı bulunmaktadır. Ülke'de uluslararası havaalanı statüsünde faaliyet gösteren 3 adet havalanı bulunmaktadır. Bunların ikisi Amman'da yer alan Kraliçe Alia Uluslararası Havaalanı ve Marka Uluslararası Havaalanıdır. Diğeri ise Akaba'da yer alan Kral Hüseyin Uluslararası Havaalanıdır.

Türk Havayolları İstanbul'dan Amman Kraliçe Alia Uluslararası Hava limanına'a hergün uçuş gerçekleştirilmektedir. Ürdün iç hat uçuş seferleri ise oldukça azdır.

Demiryolu

Ülkede toplam 507 km uzunluğunda demiryolu bulunmaktadır. Mevcut demiryolu hatlarından en önemlileri Amman-Suriye arasındaki Hedjaz demiryolu ve Akabe-Maan arasındaki, genel olarak maden taşımacılığında kullanılan, Akabe demiryoludur.

Ürdün Ulaştırma Bakanlığı, ülke geneline yayılmış bir demiryolu ağının kurulması için çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda Ürdün'de iki adet ana demiryolu hattı projesi mevcuttur. Bu hatlardan birinin ülkenin kuzey ve güneyini Mafrak, Zarka, Amman, Maan, Akabe şehirlerinden geçmesi, diğer hattın ise ülkenin doğu ve batısını birbirine bağlayarak Mafrak, İrbid şehirlerinden geçmesi planlanmaktadır. 2013 yılında projelerin tamamlanması beklenmektedir. Daha sonraki yıllarda, bu demir yolu hatlarının İsrail ve Irak'a bağlanması planlanmaktadır.

Denizyolu ve Limanlar

Amman'ın 400 km güneyinde yer alan Akabe, Ürdün'ün sahip olduğu tek limandır. Irak'ın işgalinin ardından kapasite sorunlarının ortaya çıktığı Akabe Limanı'nda "trafik sıkışıklığı" yaşanmış, uluslararası taşımacılık şirketleri Akabe Limanı'na gönderilen navlunlar için fazla fiyat talep etmeye başlamıştır. 2004 yılı sonunda Liman'ın yönetimi Danimarkalı bir firmaya devredilmiş; 2005 yılının başından itibaren Liman'daki bekleme süresi azalmış, uluslararası taşımacılık şirketlerinden fiyatlarını normal düzeye indirmeleri istenmiştir. Akabe Limanı bir tanesi 340 metre diğeri ise 215 metre uzunluğunda olan iki adet genel limana ve 210 metre uzunluğunda olan bir adet fosfat limanına sahiptir. Turizm taşımacılığına yer açılması ve Liman'ın genişletilmesi amacıyla Akabe Limanı'nın, Suudi Arabistan sınırına yakın bir bölgeye kaydırılması gündemdedir.

Taksi

Ürdün'de taksi kullanımı oldukça yaygın olup fiyatlar uygundur. Ancak taksimde taksimetre bulunmasına ve seyahat esnasında çalıştırılmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Ziyaretçilerin gideceklere yerin Arapça ismini de bilmesinde fayda vardır. Taksi kullanan bayan ziyaretçilerin aracın arka kısmına erkek ziyaretçilerin ise aracın ön kısmına oturması beklenmektedir.

Araç Kiralama

Araç kiralama imkanlarının oldukça geniş olduğu Ürdün'de hemen hemen tüm uluslararası araç kiralama şirketleri faaliyet göstermektedir.

Medya

Ürdün'de 6 adet günlük ve 14 adet haftalık gazete yayımlanmaktadır. Al Dostour (Arapça), Al Ra'i (Arapça) ve The Jordan Times (İngilizce) en büyük gazetelerdir. Haftalık gazetelerden başlıcaları; Assabeel (Arapça), Al Hadath (Arapça), Shihan (Arapça) ve The Star (İngilizce) olmakla beraber; haftalık gazetelerin günlük çıkarılanlara kıyasla daha muhalif olmaları dikkat çekicidir. Son yıllarda Arapça ve İngilizce dillerinde çıkarılan yerel magazinlere de (Al Ghad, Layalina, Nox ve Skin gibi) talep artmıştır.

Medya özgürlüğü ise arzu edilen düzeyde olmayıp, gazetecileri yazdıklarından ötürü hapis cezasına çarptırma uygulaması yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen gazeteciler 23 ayrı kanuna göre hala risk altındadır. Eylül 2007 itibarıyla da Basın Kanunu internet yayınlarını da kapsamaktadır.

Enerji

Enerji üretiminde geleneksel olarak Körfez ülkelerinden ve Irak'tan ithal edilen petrolü kullanan Ürdün; son yıllarda doğal gaz, şist, güneş enerjisi, rüzgar enerjisi ve biyoyakıt gibi alternatif kaynakları da değerlendirmeye başlamıştır. 2006 yılında elektrik enerjisi üretimi 9 gwh olarak gerçekleşmiş, bunun % 94'ü Nepco tarafından, geri kalanı ise özel şirketler tarafından üretilmiştir. Ürdün'ün en büyük iki elektrik santrali; Zarqa'daki Kral Hüseyin Termik Santrali ve Akabe Termik Santrali'dir. Ürdün nüfusunun % 99'u elektrik enerjisine ulaşabilmektedir. Ülkenin elektrik ihtiyacı yıllık % 10 oranında artması nedeniyle devlet özel sektör yatırımlarının önünü açmakta olup; elektrik dağıtımı özel şirketler tarafından yürütülmektedir.

Enerji İstatistikleri

Üretim	10,08 milyar kw/sa (2007 tahmini)
Tüketim	9,85 milyar kw/sa (2006 tahmini)
İhracat	13 milyon kw/sa (2006 tahmini)
İthalat	472 milyon kw/sa (2006 tahmini)

Kaynak: CIA, The World Factbook

Temmuz 2003'te Ürdün ve Mısır arasındaki doğal gaz boru hattının inşaatına başlanmıştır; Ocak 2004'te ise Al Fajr adındaki bir Ürdün firmasına, Akabe'den Ürdün'ün kuzeyine doğal gaz taşınması için 393 km uzunluğundaki bir boru hattının inşası için lisans verilmiştir. Türkiye'nin de taraf olduğu söz konusu proje ile Ürdün Mısır'dan yaklaşık 3 milyar m3 doğal gaz almaktadır.

Proje ile birlikte enerji tüketiminde de önemli bir değişiklik yaşanmıştır. Ülkenin enerji ihtiyacının % 75'ini sağlayan üç büyük terminal (Akabe, Rihab ve Khirbet al-Samra) petrol yerine doğal gaz ile çalışmaya başlamıştır. Büyük sanayi şirketlerinin doğal gaz ile üretim yapması, Amman ve Zarqa'daki konutlarda doğal gaz kullanılması ve hatta otomobil motorlarının doğal gaz ile çalışır hale getirilmesini öngören bir pilot proje üzerindeki çalışmalar, devletin doğal gaz kullanımını yaygınlaştırma konusundaki kararlılığının göstergesidir.

Bankacılık

Ürdün'deki finansal hizmetler, diğer Orta Doğu ülkeleri ile karşılaştırıldığında oldukça gelişmiştir. Ülkede halihazırda 9 adet yerel ticari banka, 2 adet İslami banka, 5 adet yatırım bankası ve 8 adet yabancı banka hizmet vermektedir.

İki Lübnan bankası (Banque Audi ve Banque du Liban et d'Outre Mer) ve bir Kuveyt bankası (National Bank of Kuwait) ise 2004 yılında hizmet vermeye başlayan yabancı bankalardır. Kuveytli ve Dubaili yatırımcıların sektöre ilgisi de gittikçe artmaktadır.

Yabancı bankaların giderek artan önemine rağmen, aktiflerin % 60'ına sahip olan Arab Bank sektörün lideridir. İkinci büyük banka olan Housing Bank for Trade and Finance (HBTF), Arab Bank'ın en güçlü rakibidir. Ürdün Merkez Bankası (Central Bank of Jordan, CBJ), küçük bankaların birleşmelerini teşvik etmiş ise de, Ürdünlü bankaların çoğu kontrolü büyük bankalara devretmekten kaçınmış ve kısa vadeli risklere razı olmuştur. 1990'ların ortasından itibaren bankalar mortgage, perakende ve elektronik hizmetler alanında da faaliyet göstermeye başlamıştır.

Bankaların yanı sıra sektörde faaliyet gösteren 5 adet uzmanlaşmış kredi kuruluşu da tarım, konut, kırsal ve kentsel gelişim, ve sanayi kredileri vermektedir. Ülke genelinde 76 adet döviz bürosu bulunmakta olup; Mart 2006'da kurulan The National Microfinance Bank ve 4 adet mikrofinans kuruluşu sektördeki uzmanlaşmayı yansıtmaktadır. Amman Borsası'nda da 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgali ile başlayan bir artış trendi yaşanmış, 2006 yılında ise ivme tersine dönmüş ve yabancı yatırımlar azalmıştır.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Ürdün'ün Irak'a coğrafi yakınlığı ve Filistin'deki direniş nedeniyle yabancı yatırımcılar uzun yıllar boyunca Ürdün'e ilgi göstermemiştir. Ekonominin liberalleştirilmesi ve yabancı sermaye girişinin artırılması amacıyla Temmuz 1997'de döviz kontrolleri kaldırılmış, yabancı yatırımcıların Ürdün bankalarında sınırsız miktarda döviz tutmalarına ve yerli veya yabancı para birimi halindeki birikimlerini yabancı ülkelere transfer etmelerine izin verilmiştir. Sermayenin ve gelirlerin ana ülkeye transferinde de hiçbir kısıtlama bulunmamaktadır.

Irak'ın işgali sonrası dönemde, nispeten daha güvenli bir yatırım ortamı sunması dolayısıyla birçok uluslararası firmanın Ürdün'de yatırım yaptığı ve Irak ile ticarete Ürdün'ü geçiş kapısı olarak gördüğü bilinmektedir. Zengin Körfezli yatırımcılar ise genellikle emlak (özellikle Amman, Ölü Deniz ve Akabe çevresinde), altyapı inşaatı ve sanayi sektörlerinde yatırım yapmaktadır. Yabancı yatırımlar açısından sanayi, otelcilik, madencilik, taşımacılık, sağlık, eğlence, sosyal tesisler ve tarım sektörleri başlıca alanları oluşturmaktadır.

Yabancı Yatırımlar

	2005	2006	2007	2008	2009 ilk 6 ay
--	------	------	------	------	---------------

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

Ürdün'de yatırım işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla 2004 yılında kurulan Ürdün Yatırım Bürosu yatırım projelerinin şirketler kanununa göre tescili, projenin başlaması için izinlerin çıkarılması, projede istihdam edilecek yabancı işçilere oturma izni verilmesi konularında yetkili kuruluştur.

16 No'lu Yatırımları Teşvik Kanunu'nda (1995) hedef sektörler; sanayi, tarım, otel işletmeciliği, hastane, tren yolu ve gemi taşımacılığı, sergi ve toplantı merkezleri, su, hava gazı, petrol boru dağıtım hattı, eğlence ve sosyal merkezler olarak belirlenmiştir. Kanun'da vergi muafiyetine ve/veya belli sürelerle muafiyete, serbest olarak para transferlerine, ithalat ve yabancı işçi getirme kolaylıklarına ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

Teşvikler ve vergi muafiyetlerinin dağılımı açısından ülke A, B ve C olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. A bölgesi % 25, B bölgesi % 50 ve C bölgesi % 75 oranında söz konusu vergi muafiyetinden faaliyetin başlangıcından itibaren 10 yıl süreyle yararlanmaktadır. Proje, firmanın üretim kapasitesinde % 25'ten yüksek oranda bir artış yaratması dolayısıyla genişletilmiş, geliştirilmiş ya da modernize edilmişse bu muafiyet süresi Kurul kararınca 1-4 yıl arası süreyle uzatılabilmektedir. Ürdün'de bölgelere göre vergi muafiyet ile ilgili detaylı bilgi için Ürdün Yatırım Kurulu web sitesi www.jordaninvestment.com incelenebilir.

Ürdün'de 4 tanesi devlete ait olmak üzere 13 adet Nitelikli Sanayi Bölgesi (Qualified Industrial Zones, QIZ) bulunmaktadır. İrbid bölgesinde yer alan ve devlete ait Al- Hasan'da 3 adet Türk firmasının yatırımı mevcuttur. Söz konusu yatırımlar plastik eşya, boya ve şekerleme konularında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, en fazla firmanın olduğu bölge burasıdır. Firmaların büyük bir kısmı Çin ve Tayvan yatırımı olup, tekstil ve konfeksiyon konusunda faaliyet göstermektedir. Özel bölgelerden "Ad-Dulayl"de (Zarka yakını) 3 adet Türk yatırımı, "Al-Tajamout" bölgesinde ise 2 adet Türk yatırımı vardır.

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Akabe Sanayi Bölgesi en önemli ve en büyük serbest bölgedir. Burada sanayi ile turizm bir arada teşvik edilmektedir. Proje 2020 yılına kadar 9 milyar dolarlık bir yatırımı ve 75.000 iş gücünü hedeflemektedir. Bu bölgeyi geliştirmek için yarısı özel sektöre ait olmak üzere "The Aqaba Development Company" kurulmuştur. Kıyı sadece 26 km. olduğu için deniz kara içine alınmakta ve Dubai benzeri oteller, lüks konutlar ve yat limanı inşa edilmektedir. Ayrıca Irak sınırında yakın zamanda bir serbest bölge hizmete sunulmuştur.

"Development Zones", 2008 yılında çıkan "Development Areas Law" ile özellikle ülkenin fakir yörelerinde refahı sağlamak için, sanayi bölgeleri benzeri yatırımları teşvik eden bölgeler oluşturulmuştur. Örneğin; "King Hussein bin Talal Development Area", Mafraq bölgesinde ekonomiyi canlandırmak amacıyla kurulmuştur. Bu bölgede ulaştırma şirketleri ve hafif sanayi teşvik edilmektedir.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Ürdün'de yerli ve yabancılar için şirket sahipliği konusunda bir ayırım gözetilmemektedir. Toprak ve inşaat maliyeti bakımından MENA Bölgesi içinde en ucuz ülke olan Ürdün'de kiralar da oldukça ucuzdur. Batı Amman'da ofis kiralari metre kare başına yıllık 60 -140 Dolar arasında değişmektedir. Perakende satış mağazalarının kaparosu 20 000 - 200 000 Dolar arasında ve yıllık kiralari da 7 000 - 15 000 Dolar arasındadır. Aynı bölgede ticari amaçla kullanılacak arsaların fiyatı metre kare başına 300 - 1 500 Dolar değerinde iken; oturma amacıyla kullanılacak arsaların fiyatı metre kare başına 40 - 375 Dolar'dır. Başkent Amman dışındaki bölgelerde ise kiralar daha da ucuzdur. Şirket ve ortaklık türleri, işçi çalıştırma gibi konular ile ilgili detaylı bilgi için Ürdün Yatırım Bürosu'nun web sitesinden (www.jordaninvestment.com) "Doing Business in Jordan" başlığının incelenmesinde fayda görülmektedir.

İş Yapma Prosedürleri Sayısı

Şirket Kurma	
Prosedür Sayısı	10
Maliyet (% Kişi Başına GSMH)	60
Süre (gün)	14
İnşaat İzni	
Prosedür Sayısı	18
Süre (gün)	122
Maliyet (% Kişi Başına GSMH)	444
Vergi Oranı	
Toplam Vergi Oranı (karın %'si)	31

Kurumlar Vergisi Oranı	15
İşverenin İşçilere Ödediği Kar Payı (karın %'si)	12
İthalat	
İthalat Dokümanları (sayı)	7
İthalat Süresi (gün)	22
İthalat Maliyeti (ABD\$, konteynır başına)	1 290
Emlak Kaydı	
Prosedür sayısı	8
Maliyet (emlak bedelinin %'si)	10
Yatırımcıların Korunması	İyi
Yatırımcıyı Koruma İndeksi	4,3 / 5

Kaynak: Jordan Kaynak: Euromonitor International based on the World Bank

Ürdün Yatırım Kurulu bünyesindeki "One Stop Shop, OSS" biriminde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Belediye ve Kırsal İşler Bakanlığı, Amman Büyükşehir Belediyesi, Çalışma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ve Tapu-Kadastro Departmanı'ndan temsilciler görev yapmaktadır. Projelerin Şirketler Kanunu'na göre tescili, ön lisans verilmesi, yabancı çalışanlar için vize ve ikamet izni verilmesi gibi hizmetler sunmaktadır. Bir yatırım projesi için lisans almak isteyen yatırımcıların tescil belgesi, saha krokisi, tapu, kadastro krokisi ve pasaport fotokopisi ile söz konusu birime başvurmaları yeterlidir.

Yürürlükteki Şirketler Kanunu'na göre Ürdün'deki yabancı firmalar, şube veya temsilcilik yoluyla da faaliyette bulunabilmektedir. Temsilcilik ofisleri, Ürdünlü müşteriler ile ana firma arasında bağlantı bürosu niteliğinde olup, ticari bir faaliyette bulunamamakta; şube ofisleri ise her türlü ticari faaliyeti yürütebilmektedir.

► Dış Ticaret

Genel Durum

Kısıtlı sanayi altyapısı ve hammadde kıtlığı nedeniyle Ürdün, dış ticaretinde geçmişten bugüne kronik açıklar vermiş bir ülkedir. Hızlı nüfus artışı ile beraber, petrole ve gıda maddelerinde dışa bağımlılık durumu daha da artmıştır. 1980 yılından itibaren ithalatın ihracatla dengelenmesine çalışılmış; özellikle medikal, sağlık ve tekstil gibi sektörlerde gelişim desteklenmiştir.

İthalat, ihracata göre yüksek seyretmekte olup; hükümetin hedeflediğinin ötesinde artmaya devam etmektedir. Irak ile yapılan petrol anlaşması ve küresel petrol fiyatlarında yaşanan gerilemenin etkisiyle petrol ithalatı 2009 yılında azalmıştır. 2009 yılında ithalat 2008'e göre %19 gerilerken, ihracattaki düşüş %18 olmuştur.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2004	3 891 112	8 143 578	-4 252 466	12 034 690
2005	4 278 660	10 454 580	-6 175 922	14 733 240
2006	5 166 645	11 446 910	-6 280 265	16 613 555
2007	5 700 017	13 531 100	-7 831 083	19 231 117
2008	7 781 765	16 871 598	-9 089 833	24 653 363
2009	6 380 402	14 112 224	-7 731 822	24 492 626

Kaynak: ITC TradeMap

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

HS No	Ürün Adı	2007	2008	2009
	Tüm Ürünler	5.700.017	7.781.765	6.365.744
3104	Potaşlı Mineral ve Kimyasal Gübreler	327.444	776.314	455.815

6114 Diğer Örme Giyim Eşyası	427.235	490.868	441.510
3004 Tedavi-Koruma İlaçları-Doze Edilmiş, Perakende Satılabilir	329.342	391.292	409.608
2510 Tabii Kalsiyum Fosfatlar, Tabii Alüminyum-Kalsiyum Fosfatlar	195.051	520.197	371.757
7108 Altın, Ham, Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde	46.463	82.118	237.107
3102 Azotlu Mineral ve Kimyasal Gübreler	233.261	457.582	206.000
0702 Domates (Taze, Soğutulmuş)	175.397	193.491	169.003
8544 Elektrik İçin İzole Tel, Kablo, İzole İletici, Optik Lif Kablo	101.840	144.888	148.311
7612 Alüminyum Fıçı, Varil, Bidon, Kutu vb Kaplar-Hacmi <300 lt	83.696	127.077	139.781
6109 Tişörtler, Fanilalar, Diğer İç Giyim Eşyası-Örülmüş	106.993	123.180	117.937
7113 Kıymetli Metaller ve Kaplamalarından Mücevherci Eşyası	144.138	122.497	113.250
3003 Tedavide, Korumada Kullanılan Karıştırılmış İlaçlar	102.937	121.024	101.521
0709 Diğer Sebzeler (Taze, Soğutulmuş)	77.577	79.955	97.235
3103 Fosfatlı Mineral ve Kimyasal Gübreler	44.239	78.172	96.884
6110 Kazaklar, Süveterler, Hırkalar, Yelekler vb.Eşya-Örülmüş	117.331	90.839	89.794
8708 87.01-87.05 Pozisyonlardaki Taşıtların Aksam ve Parçaları	63.504	135.958	88.567
2809 Difosfor Pentaoksit, fosforik Asit ve Polifosforik Asitler	70.054	244.087	88.556
6211 Spor Kıyafetleri, Kayak, Yüzme Kıyafetleri vb Giyim Eşyası	23.024	71.335	72.191
4818 Tuvalet Kağıtları, Kağıt Havlu, Mendil, Kumaş, Masa Örtüsü vb	42.170	58.417	70.276
0707 Hıyarlar ve Kornişonlar (Taze, Soğutulmuş)	69.115	67.283	69.811
4803 Tuvalet-Temizlik Kağıtları	22.898	58.625	59.311
8501 Elektrik Motorları, Jeneratörler	22.336	68.526	51.915
2106 Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Gıda Müstahzarları	35.417	54.533	49.428
8415 Klima Cihazları-Vantilatörlü, Isı, Nem Değiştirme Tertibatlı	29.267	56.180	49.067
8703 Binek Otomobilleri, Steysin Vagonlar	39.187	54.495	48.732
3923 Eşya Taşıma Ambalajı İçin Plastik Mamulleri, Tıpa, Kapak, Kapsül	36.824	45.690	45.922
8517 Telefon ile ilgili Elektrikli Cihazlar	329.326	224.758	44.429
8803 Uçak Parçası	127.144	82.652	43.530
2202 Sular, Maden Suları, Gazlı Sular, Alkolsüz İçkiler	39.154	49.184	43.230
0402 Süt ve Krema-Yoğunlaştırılmış veya Tatlandırılmış	6.422	36.519	37.863
1516 Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	12.252	76.161	37.337
3808 Haşarat Öldürücüler	32.539	29.350	35.815
0207 Kümes Hayvanlarının Etleri ve Yenilen Sakatları	5.978	43.952	35.426
0809 Taze Kayısı, Vişne, Şeftali, Nektar	14.069	25.072	34.254
2834 Nitrit	46.946	79.648	33.587
9403 Diğer Mobilyalar, Bunların Aksam ve Parçaları	32.773	43.109	33.123
8418 Soğutucular	29.162	35.332	31.645
4819 Kağıt Ambalaj	27.315	31.465	31.614
2402 Tütün ve Tütün Benzerlerinden Purolar, Sigarillolar, Sigaralar	48.121	45.454	29.745
3917 Plastik Boru ve Bağlantı Parçaları	22.576	28.647	29.696

Kaynak: ITC TradeMap

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

HS No	Ürün Adı	2007	2008	2009
	Tüm Ürünler	13.531.100	16.871.598	14.075.297
2709	Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Üretilen Yağlar	2.066.451	2.709.504	1.502.102
8703	Binek Otomobilleri, Steysin Vagonlar	572.224	744.813	845.046

2711 Petrol Gazı ve Diğer Gazlı Hidrokarbonlar	581.847	437.408	340.019
2710 Petrol ve Bitümenli Minerallerden Üretilen-Ham Hariç-Yağlar	470.237	470.114	416.910
3004 Tedavi-Koruma İlaçları-Doze Edilmiş, Perakende Satılabilir	266.171	347.174	334.425
8517 Telefon ile ilgili Elektrikli Cihazlar	733.823	703.455	328.604
9999 Başka Yerde Belirtilmeyen Ürünler	185.772	212.282	257.514
8803 88.01-88.02 Pozisyonlarındaki Araçların Aksam ve Parçaları	113.542	115.917	213.383
7206 İlk Şekillerde, Külçe Halinde Demir, Alaşimsız Çelik	238.093	316.720	194.315
8704 Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	176.293	124.923	189.028
1006 Piring	94.760	124.829	172.520
6006 Diğer Örme Mensucat	209.606	223.119	157.110
1005 Mısır	109.681	147.141	154.245
7113 Kıymetli Metaller ve Kaplamalarından Mücevherci Eşyası	67.921	114.255	142.516
7408 Bakır Teller	134.716	185.629	130.288
2931 Organik ve inorganik bileşikler	40.061	76.401	129.713
8471 Otomatik Bilgi İşlem Makinaları, Üniteleri	116.771	154.408	129.332
3901 Etilen Polimerleri (İlk Şekillerde)	118.118	144.929	119.725
6001 Örme Tüylü Mensucat	109.550	139.300	118.016
8701 Traktörler	24.881	81.911	116.340
1701 Şeker (Kamış, Pancar Şekeri) Kimyaca Saf Sakkaroz	107.012	134.485	114.979
1001 Buğday, Çavdarla Karışık Buğday	223.492	381.829	109.317
2304 Buğday, Çavdarla Karışık Buğday	66.960	111.088	106.735
2106 Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Gıda Müstahzarları	84.882	104.902	105.035
8708 87.01-87.05 Pozisyonlardaki Taşıtların Aksam ve Parçaları	85.627	87.846	92.104
1003 Arpa	229.617	238.707	90.394
8479 Kendine Özgü Fonksiyonlu Makina ve Cihazlar	45.935	141.778	86.450
0406 Peynir ve Lor	52.507	80.311	84.797
0402 Süt ve Krema-Yoğunlaştırılmış veya Tatlandırılmış	51.204	114.582	84.093
7606 Alüminyum Plaka, Levha ve Şeritler, Kalınlık>0,2 mm	53.786	81.990	83.341
7208 Demir-Çelik Sıcak Hadde Yassı Mamulleri-Genişlik 600 mm'den Fazla	60.089	97.287	82.511
4407 Uzunlamasına Kesilmiş, Biçilmiş Ağaçlar:6 mm'den Kalın	76.563	88.028	80.388
0204 Koyun ve Keçi Eti	28.142	41.462	73.040
7213 Demir-Çelik Filmaşın (Sıcak Haddelenmiş, Rulo Halinde)	59.048	93.503	72.063
8537 Elektrik Kontrol ve Dağıtım Tabloları	15.343	23.486	71.739
8544 İzole edilmiş Tel ve Kablolar	51.793	71.413	71.147
9018 Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Selfler vb	64.451	69.875	70.712
8473 84.69-84.72 Pozisyonlarındaki Makinelerin Aksam ve Parçaları	63.147	78.976	70.599
8429 Dozer, Greyder, Skreyper, Ekskavatör, vb.	33.676	47.701	70.126
8504 Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Selfler vb	41.218	76.882	68.994

Kaynak: ITC TradeMap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Ürdün'ün başlıca ticaret partneri olan ABD'nin Ürdün'ün ihracatındaki payının son yıllarda azaldığı (2009 yılında %14), Irak'ın ise 2009 yılında %20 payla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Hindistan (%11), Suudi Arabistan (%9), BAE (%4) ve Suriye (%4) ise Ürdün'de üretilen madenlerin ihraç edildiği başlıca pazarlardır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 Dolar)

Partner Ülke	2009 yılı İhracat Değeri
Toplam	6.365.744

Irak	1.273.301
ABD	872.286
Hindistan	685.076
Suudi Arabistan	579.514
Birleşik Arap Emirlikleri	251.485
Suriye	232.888
Lübnan	213.466
Endonezya	139.595
Japonya	126.954
İsrail	117.195
Mısır	115.073
İsviçre	111.081
Cezayir	100.112
Sudan	82.049
Kuveyt	76.687
Katar	69.650
İtalya	54.663
Çin	52.675
Filistin	49.895
Yemen	46.240

Kaynak: ITC TradeMap

Ürdün'ün 2009 yılı ithalatından aldığı %17 pay ile ilk sırada yer alan Suudi Arabistan'dan gerçekleştirilen ithalat, daha çok petrol ürünlerinden oluşmaktadır. Suudi Arabistanı sırasıyla Çin, ABD, Almanya, Mısır, Güney Kore ve Japonya takip etmektedir. Türkiye 2009 yılında Ürdün pazarından %3 pay alarak Ürdün'ün ithalatını gerçekleştirdiği ülkeler sıralamasında 10.'dur.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 Dolar)

Partner Ülke	2009 yılı İhracat Değeri
Toplam	14.075.297
Suudi Arabistan	2.435.149
Çin	1.540.746
ABD	977.117
Almanya	885.686
Mısır	859.011
G.Kore	550.299
Japonya	525.138
İtalya	475.478
Fransa	463.007
Türkiye	412.956
Rusya	350.594
Birleşik Arap Emirlikleri	331.632
İngiltere	326.469
Ukrayna	318.643
Suriye	306.509
Hindistan	296.557
Brezilya	184.114
Tayvan	165.844
Hollanda	148.884
Tayland	137.707

► Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Dış Ticaret Politikası

Ürdün'ün AB ile Ortaklık Anlaşması 1 Ocak 1999'da imzalanarak 26 Mart 2002'de yürürlüğe girmiş, 12 yıl içinde de bir Serbest Ticaret Anlaşması hedefi konmuştur. Söz konusu Anlaşma gereğince Ürdün'ün sanayi malları kademeli indirimler sonrasında gümrüksüz AB pazarlarına girebilecek, tarım ürünleri ise belirli tarife ve kotalara tabi tutulacaktır.

Ürdün-ABD Serbest Ticaret Anlaşması (STA) ise 24 Ekim 2000 tarihinde imzalanarak, Ocak 2001'de yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Anlaşma ile Ürdün; Kanada, Meksika ve İsrail'den sonra ABD ile STA yapan 4. ülke olmuştur. Anlaşma uyarınca, başta tekstil ve gıda maddeleri olmak üzere birçok ürünün gümrük vergilerinde kademeli olarak indirimler gerçekleştirilmiş olup; anlaşmanın on yıllık bir dönemi kapsamı hedeflenmiştir.

11 Nisan 2000 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan Ürdün, EFTA ülkeleri (2001 yılında yürürlüğe girmiştir) ve Singapur (2005 yılında yürürlüğe girmiştir) ile de Serbest Ticaret Anlaşmaları imzalamıştır. Ürdün, Mısır, Fas ve Tunus arasında 2004 yılında imzalanan Aghadir Anlaşması 2009 yılında yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Ürdün, 1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe giren Arap Serbest Ticaret Alanı'nın (GAFTA) da üyesidir.

İthalat Rejimi

İthalat Kontrolü

İthalat üzerinde herhangi bir kısıtlama yoktur. Akreditif mektubu açan ithalatçıların tesis ve sanayi makineleri için maliyetin %20'si, yerel endüstride kullanılan hammadde ve ambalajlama malzemeleri için maliyetin %25'i, gıda maddeleri için maliyetin %30'u, diğer ticari eşyalar için maliyetin %70'i ve serbest bölgelere yapılan ithalatlar için maliyetin %80'i oranında nakit para sağlamak durumundadır.

Genel olarak bir ithalat lisansının alınmasına gerek olmadığı gibi, özel sektör tarafından ticareti yapılabilen mallar üzerinde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından ithal edilen pirinç ve buğday hariç). Ürdün, ithalatçılardan serbest bölgelerde depolanan mallar için %1 oranında bir ücret almaktadır. Ocak 1998'de Ürdün, kendi gümrük makamlarının AB beyanatlarına uymalarına ve tek adımlı bir gümrük prosedürü uygulamalarına izin veren Tek İdari Belge (SAD) uygulamasına başlamıştır.

İthalat Lisansları

Nisan 1997'de Ürdün, birçok malın ithalatı için öngörülen lisans alma zorunluluğunu kaldırmıştır. Stratejik gıda maddeleri, telekomünikasyon ürünleri, bazı elektronik ve tıbbi eşyalar için halen ithalat öncesi gümrük izinlerinin alınması gerekmektedir. Mart 2005'te lisanslara ek bir kolaylık daha getirilmiştir.

İthalata konu mallar için, ilgili ithalatçı Ürdün'de kayıtlı olduğu yerel Ticaret Odasının ve Sanayi Bakanlığının bulunduğu belediyenin ilgili makamları tarafından verilen bir ithalat kartı almak durumundadır. Lisans gerektirmeyen küçük çaplı ithalatlara uygulanan ücret tavanı 2.000 UD'dir. Tüm ithalat lisansları için lisans ücretlerinin ödenmesi gerekmektedir.

Belgelendirme

Sevkiyatlar için ticari fatura, menşe belgesi ve koşimento düzenlenmek zorunda olup bu belgelerin aslının ve ithalatçının ihtiyaç duyduğu sayıda kopyasının hazır bulundurulması gerekmektedir. Mallar ihraç edildiğinde fatura yerel bir Ticaret Odası veya benzer bir kuruluş tarafından tasdik edilmek zorundadır.

Faturanın bir kopyası, malların fiyatını ve menşe ülkesini belirten, ihracatçı tarafından verilmiş bir beyannameyi kapsamalıdır. İhraç edilen malların toplam değeri 300 UD'nin altında veya mallar gümrük vergisinden muaf tutulan bir devlet kuruluşu tarafından ithal edildiğinde bu gibi bir tasdik alınması gerekmemektedir. Tasdik edilmemiş belgelere ait mallara, navlunun CIF değerine dayanan %1 oranında bir para cezası uygulanmaktadır. Ayrıca mallar, üreticinin bulunduğu ülkenin dışındaki bir ülkeden ihraç edildiği takdirde yine %1 oranında bir para cezası uygulanmaktadır.

1 Eylül 2003 tarihinde Ürdün, bazı ithalatlar için sevkiyat öncesi denetim uygulamasını başlatmıştır. Söz konusu mallar şunlardır: Oyuncaklar ve bisikletler, elektronik ürünler, araçlar ve araç lastikleri, kişisel güvenlik cihazları. Buna ek olarak gıda ürünleri gönüllü denetime tabidir.

Ticari Numuneler/Geçici İthalatlar

İhracatçıların, kendilerine geçici giriş hakkı verilmesi için Ürdün Gümrük Departmanına yazılı bir dilekçe vermesi gerekmektedir. Geçici giriş hakkı, üretimde kullanılan tüm hammaddeleri ve sanayi girdilerini kapsamakta ve gerektiğinde uzatılabilen bir yıllık süreyle verilmektedir. Yarı-mamul ürünlerin geçici girişine, üretim veya ihracat amaçlı olarak izin verilmektedir. Ticari değeri olmayan numuneler tüm harç ve vergilerden muafır.

Paket Postası İthalat Düzenlemeleri

Posta paketleri, gümrük makamları tarafından denetlenebilmektedir. Posta paketi manifestosu, konşimento numarasını, alacaklının numarasını, muhatabın adı ve adresini, ürün ağırlığını ve ürünlerin değerini kapsar.

Gümrükleme/Taşıma Şirketleri

Ürdün'de geniş bir yelpazeye sahip, taşıma ve gümrükleme şirketleri vardır. Mallarını gümrükten geçirmek isteyen bireylere veya kuruluşlara, gümrük komisyoncusu olarak lisans verilebilmektedir. Bir komisyoncu, taşıma komisyoncusu sıfatı altında gelen ticari eşyaları konumlandırmakta, gerekli belgeleri dosyalamakta ve teslimatı ayarlamaktadır. Tam hizmet komisyoncuları, varış limanına yapılacak sevkiyatı ve sigorta işlemlerini düzenleyebilmekte, malları gümrükten geçirebilmekte, bu malları hedef varış noktasına gönderebilmekte ve çoğu zaman, ithalatçıdan ödeme alabilmektedir. Komisyoncunun uluslararası bir taşıma komisyoncusu olarak yetkilendirilmiş olması halinde, yabancı şirketlere iade edilen ticari eşyaların, parçaların ve ikmal malzemelerinin sevkiyatının Ürdün'den idare edilmesi konusunda yardımcı olabilmektedir.

Gümrük Vergisi İadesi ve İhraç Primi

Ürdün'deki spesifik sanayi sektörlerinde federal hükümet tarafından, gümrük vergileri geri ödenmekte veya gümrük vergilerine ek olarak ihraç primi verilmektedir. Bu ihraç primlerinin ödemesi, uygun şartlara sahip üreticilere veya imalatçılara verilen sübvansiyonlar şeklindedir.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Mayıs 1997'de birleştirilmiş bir gümrük tarifesi sistemi uygulamaya geçirilmiştir. 1 Mart 2000 tarihinden itibaren sigaralar, otomobiller ve alkollü içecekler hariç tüm ithal ürünlere uygulanan gümrük vergisi oranı % 0-30 arasında değişmektedir. 2010 yılında gümrük vergisi üst limitinin % 20'ye indirilmesi öngörülmektedir.

Alkol ve domuz eti ithalatı yasak olmayıp, yüksek gümrük vergilerine tabidir. Alkol ve tütün içeren maddelere % 50-180 arasında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Ürdün'de izin verilen sınıai projelerde kullanılmak üzere ithal edilen sınıai hammadde ve yatırım malları ise gümrük vergisinden muaftır.

İthal edilen ürünlere, CIF bedeli ve gümrük vergisi toplamı üzerinden % 0-20 arasında değişen oranlarda satış vergisi uygulanmaktadır. Hizmetler için bu oran sabit olup, % 13 düzeyindedir. Ayrıca elektrikli cihazlara % 14-16 arasında, binek otomobillere % 10-50 arasında (motor hacmine göre değişmektedir) ek satış vergisi uygulanmaktadır. Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinden, Büyük Araplararası Serbest Ticaret Anlaşması'na taraf ülkelerden, ABD'den ve AB'den ithal edilen ürünler için gümrük vergisi ve satış vergisi avantajları mevcuttur.

Ürdün'de kurumlar vergisinin üst limiti % 25'tir. Ürdün'de yerleşik olmayıp gelirlerini bu ülkedeki faaliyetlerinden elde edenler, hesap yılı bitiminden itibaren 4 ay içinde Vergi İdaresi'nde vergi iadesi formu doldurmak koşuluyla, yalnızca karları üzerinden vergilendirilme imkanına kavuşabilmektedir. Vergi mükellefleri hesap yılını kendileri belirleyebilmektedir. Vergisini ödeme süresinin ilk ayında ödeyenler vergi bedeli üzerinden % 6, ikinci ve üçüncü aylarda ödeyenler sırayla % 4 ve % 2 indirimden yararlanabilmektedir. Gelir vergisi oranının üst limiti % 30'dur. Satış vergisinden ayrı olarak pirinç, şeker, un, süt ve çay gibi temel gıda maddeleri dışındaki birçok ithal ürüne % 16 oranında KDV uygulanmaktadır.

Tarife Dışı Engeller

Ürdün'e ihracatta menşe sertifikasının ve faturanın ilgili ülkedeki Ürdün Konsolosluğu ya da Büyükelçiliği tarafından onaylanması gerekmektedir. Konsolosluk veya Büyükelçiliğin bulunmaması durumunda ise, söz konusu belge o ülkedeki Ticaret Odası'na onaylatılmalıdır. Faturada alış fiyatı ve menşeye ilaveten; yükleme, navlun giderleri, sigorta ve diğer giderlerin yer alması gerekmektedir. Fatura Arapça dilinde düzenlenmediyse, ithalatçının fatura üzerindeki bilgileri Arapça'ya tercüme etmesi gerekmektedir.

Malzeme Tedarik Bakanlığı, pirinç, buğday, şeker ve süt tozu gibi stratejik önem arz eden gıda maddelerinin fiyatının belirlenmesinden ve ithalatının denetiminden sorumlu kurumdur. Birçok temel gıda maddesinin ve inşaat malzemesinin fiyatı da yine ilgili Bakanlık tarafından belirlenmektedir. Petrol ürünleri ithalatı da yine devletin kontrolündedir. Bu ürünler haricindeki ürünlerin ithalatı için Ürdün Sanayi ve Ticaret bakanlığı'ndan alınan izin haricinde bir izin alınmasına gerek yoktur. Serbest bölgelerde depolanan mallar üzerinden ithalatçıdan % 1 oranında ücret alınmaktadır.

Haziran 1998'de Ürdün gümrüklerinin AB normlarına uygunluğunun sağlanması ve gümrük işlemlerinin tek bir basamağa indirilmesi amacıyla Tek İdari Belge (Single Administrative Document, SAD) uygulamasına geçilmiştir. Ürdün Gümrük İdaresi iletişim bilgileri; Tel: 00 962 6462 3186 (dahili 2114 ya da 2119), Faks: 00 962 6461 9682 E-posta: customs@customs.gov.jo.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

1995 yılında kurulan Ürdün Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (Jordan Institute for Standards and Metrology, JISM), teknik özelliklerin belirlenmesinden sorumlu özerk bir kamu kuruluşudur. Ürdün'de geçerli standartların temeli, Avrupa sistemine dayanmaktadır. Ürdün'e yapılacak ihracatta ticari faturanın bir nüshası ihracatçı tarafından ürünün menşei ve fiyatını gösterir şekilde düzenlenmelidir. 300 ÜD'nin altında değere sahip mallar için belgelendirme yapılması zorunlu olmayıp, onaylanmamış belgeler için ürünün CIF değeri üzerinden % 1 oranında ceza payı alınmaktadır.

Kambiyo Rejimi

Temmuz 1997'de, yabancı yatırımcıların ÷lkeye çekilebilmesi için tüm kambiyo kısıtlamaları Ürdün Merkez Bankası tarafından kaldırılmıştır. Yabancı yatırımcılar yerel bankalarda limitsiz miktarda döviz tutabilmekte, yabancı ya da yerel paralarını yurt dışına aktarabilmektedir.

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye'nin Ürdün'e gerçekleştirdiği ihracat ve Türkiye lehine seyreden dış ticaret dengesi yıllar içinde düzenli bir şekilde artmaktayken 2009 yılında bu ÷lkeye ihracatımız bir önceki seneye göre %1 azalarak 455 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. Ürdün'den gerçekleştirdiğimiz ithalat ise 2009 yılında %20 azalarak 20 milyon dolar seviyesine gerilemiştir.

Türkiye-Ürdün Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2000	99 534	27 272	72 261	126 806
2001	118 900	13 525	105 376	132 426
2002	116 650	18 382	98 268	135 033
2003	149 618	16 850	132 768	166 469
2004	229 464	14 156	215 308	243 621
2005	288 648	28 321	260 327	316 969
2006	321 660	9 319	312 341	330 980
2007	389 305	11 597	400 902	377 708
2008	460 721	25 289	435 432	486 010
2009	455 284	20 354	434 930	475 638
2010	572 271	42 752	529 519	615 023

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

Türkiye'nin Ürdün'den İthalatında Başlıca Ürünler (Dolar)

	2008	2009	2010
HS No Tüm Ürünler	25.289	20.354	42.752
2510 Tabii Kalsiyum; Tabii Alüminyum Kalsiyum Fosfat Ve Fosfatlı Tebeşir	0	0	14.464
2809 Difosfor Pentaoksit; Fosforik Asit Ve Polifosforik Asitler	9.980	5.836	12.462
2834 Nitritler; Nitratlar	5.836	3.663	6.145
5603 Dokunmamış Mensucat (Emdirilmiş)	69	433	2.181
2815 Sodyum Hidroksit (Kostik Soda) Potasyum Hidroksit (Kostik Potas)	624	1.915	1.759
3104 Potaslı Mineral/Kimyasal Gübreler	372	900	598
4803 Tuvalet-Temizlik Kağıtları	474	175	526
2620 Metalleri/Metal Bileşiklerini İçeren Küller Ve Kalıntılar	28	86	516
5601 Vatkalar, Vatka Mamulleri, Kırpıntı, Toz, Tanazlar	1.221	1.294	378
6109 Tişört, Fanila, Diğer İç Giyim Eşyası (Örme)	6	83	303
8504 Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertörler, Endüktörler	3	2	302
7108 Altın (Ham, Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde)	0	0	214
4818 Tuvalet Kağıtları, Kağıt Havlu, Mendil, Kumaş, Masa Örtüsü Vb	0	21	174
3808 Haşarat Öldürücü, Dezenfekte Edici, Zararlıları Yok Edici	121	53	152
6310 Paçavra, Sicim, Halat, İp; Bunlardan Kullanılmış Eşya	0	0	147
3917 Plastikten Tüpler, Borular, Hortumlar; Conta, Dirsek, Rakor Vb	118	3	142

4819 Kağıt/karton vb. Esaslı kutu, kılıf, torba vb. Eşya	0	0	140
0804 Hurma, Incir, Avokado Ve Guava Armudu, Mango, Mangost (Taze/Kurutulmuş)	95	0	134
8426 Gemi Vinçleri, Maçunalar, Halatlı Vinçler, Döner Köprüler	0	0	120
8309 Adi metalden tıpa, kapak, kapsül, mühür kurşunları vb.	0	1	107
7117 Taklit Mücevherci Eşyası	26	65	101
8536 Gerilimi 1000 Voltu Geçmeyen Elektrik Devresi Teçhizatı	0	4	98
7310 Demir-Çelik Tanklar, Varil, Fıçı, Kutular (Hacmi <300lt)	725	343	89
7601 İşlenmemiş Alüminyum	0	0	88
9022 Radyasyonlu Cihazlar, X Işınlı Jeneratörler, Tedavi Koltukları	0	0	80
3402 Yıkama, Temizleme Müstahzarları-Sabunlar Hariç	0	0	69
8424 Sıvı, Tozları Püskürtmeye, Dağıtmaya Mahsus Mekanik Cihazlar	0	1	69
3105 Azot, Fosfor Ve Potasyum Gibi; İki/Üçünün Karışımları	663	62	67
0713 Kuru Baklagiller (Kabuksuz) (Taneleri İkiye Ayrılmış)	40	0	59
5402 Sentetik Lif İpliği (Dikiş İpliği Hariç) (Toptan)	0	36	58
7204 Demir/Çelik Döküntü Ve Hurdaları, Bunların Külçeleri	0	0	57
7304 Demir/Çelikten (Dökme Hariç)Dikişsiz Tüp, Boru, İçi Boş Profil	0	1	55
0813 Meyve (kurutulmuş) (0801, 0806'de kiler hariç)08. Fasıldaki sert ve kabukluların	0	0	52
5101 Yün Ve Yapağı (Kardesiz/Taranmamış)	0	0	52
0807 Kavunlar (Karpuzlar Dahil) Ve Papaya (Taze)	121	95	46
9609 Kurşun Kalemler, Renkli Kalemler, Kurşun Kalem İçleri, Tebeşir	0	0	45
6204 Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	12	49	44
3906 Akrilik Polimerleri (İlk Şekilde)	0	0	44
8418 Buzdolapları, Dondurucular, Soğutucular, Isı Pompaları	0	0	40
9603 Süpürgeler, fırçalar, yer süpürgeleri, paspas, toz süpürgesi vb.	0	0	36

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Ürdün ile AB arasında 2010 yılına kadar bir Serbest Ticaret Alanı oluşturulmasını öngören Avrupa-Akdeniz Ortaklık Anlaşması 24 Kasım 1997 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye ile AB arasında kurulan Gümrük Birliği çerçevesinde AB'nin Ortak Ticaret Politikaları ile uyum sağlamak amacıyla, ülkemiz ile Ürdün arasında da bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanması amacıyla ilk tur müzakereler 28-29 Haziran 2005 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Beşinci tur müzakereler 5-6 Kasım 2007 tarihinde ve son olarak bir teknik görüşme 9 Aralık 2007 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması (OA), Cumhurbaşkanlığı düzeyinde 1-3 Aralık 2009 tarihlerinde Ürdün'e gerçekleştirilen çalışma ziyareti vesilesi ile 1 Aralık 2009 tarihinde Amman'da imzalanmış bulunmaktadır.

Anılan Ortaklık Anlaşması, taraflar arasında mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılmasından, hayvan ve bitki sağlığı önlemlerine, fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarından menşe kurallarına kadar birçok başlığa ilişkin düzenlemeler içermektedir. Öte yandan, Türkiye-Ürdün Ortaklık Anlaşması diğer STA'larımızdan farklı olarak ekonomik ve teknik işbirliği konularını da içermekte ve bu itibarla, taraflar arasında 17 Haziran 1980 tarihinden bu yana yürürlükte bulunan "Ticaret Anlaşması" ile 4 Aralık 1983 tarihinden bu yana yürürlükte bulunan "Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması"ni yürürlükten kaldırmaktadır. Bu çerçevede, taraflar, OA kapsamında bahsedilen konuların yanı sıra, Ortaklık Konseyi ve Ortaklık Komitesi vasıtasıyla Anlaşmanın doğru uygulanması, geliştirilmesi ve muhtemel ikili ekonomik, teknik ve sınai sorunların çözülmesi hususunda da çalışma imkanı bulacaktır. Söz konusu Anlaşma ayrıca, iç vergilendirme, yapısal uyum, anti-damping, korunma önlemleri, ödemeler dengesi gibi alanlarda da uluslararası kuralları esas alan düzenlemeler içermektedir. Anlaşmanın 2010 yılı içinde yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

Pazara tercihli giriş fırsatı sağlayan ve tarafların ekonomik potansiyelini artırarak ölçek ekonomisinden faydalanmalarını sağlayacak olan Türkiye-Ürdün OA'sı, ihracatımızın sektörel ve bölgesel temelde çeşitlendirilmesini sağlayarak rekabet gücümüzün artırılması ve yabancı yatırımların teşvikinde de önemli katkılarda bulunacaktır. 1995 yılında başlatılan Barselona Süreci kapsamında EUROMED ülkeleri ile imzalanan anlaşmalardan birisi olan Türkiye-Ürdün Ortaklık Anlaşması ile EUROMED'e taraf ülkelerden Cezayir ve Lübnan dışında kalan tüm ülkeler ile STA ağı tamamlanmış bulunmaktadır.

Akdedilen OA ile Türkiye ile Ürdün arasındaki ticaret hacminin ürün çeşitliliği de sağlanarak 2 yıl içerisinde 1 Milyar Dolar seviyesine çıkarılması hedeflenmektedir. Taraflar arasındaki ekonomik, teknik ve sınai işbirliğinin artırılması ve güçlendirilmesi, mal ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılması, uygun

rekabet koşullarının yaratılması, karşılıklı yatırımların teşvik edilmesi ve tarafların uçucu ülke piyasalarındaki ticaret ve işbirliğinin geliştirilmesi de başlıca hedefler arasında yer almaktadır.

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma / Protokol	İmza Tarihi	Resmi Gazete
Ticaret Anlaşması	17.06.1980	10.04.1981
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	04.12.1983	26.02.1984
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	06.06.1985	15.07.1986/19165
Türkiye-Ürdün Ekonomik Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması Karma Komitesi I. Dönem Toplantısı Protokolü	25.11.1986	09.02.1987/19367
Türk-Ürdün Ek. Sınai ve Tek. İşb. İz. I.Top. Tut.	08.10.1987	27.01.1988/19367
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	05.09.1988	07.07.1989/20218
Türkiye-Ürdün Eko. Sınai ve Teknik İşbirliği Anl.	24.11.1988	29.04.1989/20153
KEK IV. Dönem Protokolü	25.06.1992	07.09.1992/21338
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anl.	02.08.1993	17.11.2005/25996
Türkiye-Ürdün Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması	01.12.2009	-

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Oto ana ve yan sanayi, kozmetik, temizlik maddeleri, kağıt, mücevherat, mobilya, ambalaj, inşaat malzemeleri, demir çelik, doğal taşlar, kablo ve teller, hazır giyim, kumaş, tekstil yan sanayi, iş makineleri, elektrikli makineler, plastik işleme makineleri, beyaz eşya, aydınlatma malzemeleri, temizlik maddeleri, boru ve bağlantı parçaları, pompa ve kompresörler, inşaat ve müteahhitlik hizmetleri, enerji, telekomünikasyon, perakendecilik, ulaştırma, güvenlik, danışmanlık, nohut, tatlı bisküvi ve gofretler, peynir, makarna, mercimek, zeytinyağı, bulgur, şekerli ve çikolatalı mamuller sektörlerinde Ürdün pazarında potansiyel mevcuttur.

Türkiye-Ürdün Yatırım İlişkileri

Tekstil ve konfeksiyonda Sarar, Damat-Tween, Kip, Mavi, gıda da Ülker, Pınar, Eti, seramikte Çanakkale, mobilyada İstikbal, Saray, Çilek, Merinos, elektronikte Beko, jeneratörde Aksa, güneş enerjisinde Eraslanlı, izolasyonda İzocam gibi büyük markalar Ürdünlü acenteleri vasıtasıyla pazarda yer almaktadır. Ürdün'deki Türk yatırımlarının toplam değeri 90 Milyon Dolar civarındadır. İki ülke arasında ulaşım ve enerji alanlarında işbirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Orta Doğu'nun siyasi ve ekonomik açıdan en istikrarlı ülkelerinden biri olan Ürdün, gelişmiş altyapı hizmetleri, batı normlarına yakın kamu uygulamaları, liberal ekonomisi, eğitilmiş ve ucuz işgücü arzı ve elverişli iklimi ile yatırımcılara ve yabancı firmalara önemli fırsatlar sunmaktadır. İngilizce'nin iş çevrelerinde yaygın olarak konuşulması, Ürdün ile iş yapmak isteyen firmalar için önemli bir avantajdır. GAFTA ülkeleri arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması'ndan yararlanılarak, Ürdün'de gerçekleştirilecek bir yatırım ile Orta Doğu ve Körfez Ülkelerine geçiş yapılması da mümkündür.

Sunduğu fırsatlara rağmen Ürdün'e ihraç edilecek ürünlerin yüksek gümrük vergilerine tabi olması, gümrük muafiyetli bir proje alamayan müteahhitlik firmalarının fiyat bazında rekabet edememeleri ve malzeme tedarikini başka ülkelere yapmak zorunda kalmaları, akreditif mektubu temininde yaşanan sorunlar nedeniyle yabancı bankalar ile çalışmak zorunda kalınması dolayısıyla maliyetlerin artması firmamızın yaşadığı başlıca sorunları oluşturmaktadır. Ürdün ile Türkiye arasında 1 Aralık 2009'da imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın ilerleyen yıllarda yürürlüğe girmesi ve sağlıklı bir biçimde uygulanması ile, bu engellerin çoğunun da aşılabacağı tahmin edilmektedir.

İki Ülke Arasındaki Müteahhitlik İlişkileri

2000 yılından bu yana Türk müteahhitlik firmaları Ürdün'de 2.4 milyar Dolar tutarında iş üstlenmiştir. Türk şirketlerince üstlenilmiş olup yapımı tamamlanan ve devam eden belli başlı müteahhitlik işleri şunlardır:

- Ürdün-Suriye sınırındaki Yarmouk nehri üzerindeki Wahdeh barajının yapımını Özaltın firması üstlenmiş olup, proje 2006 yılı sonunda tamamlanmıştır.
- 145 milyon dolar tutarındaki Genelkurmay Başkanlığı karargahının yapımını Yüksel İnşaat üstlenmiştir. Proje 2008 yılında tamamlanmıştır. İşin teslim süreci devam etmektedir. Firmamızın yapmış olduğu binalar, Ürdün Sosyal Sigortalar Kurumuna verilmiştir. Dolayısıyla ikinci kez Genel

Kurmay Başkanlığı binaları yapılması gündemdedir. Yer seçimi ve proje hazırlık safhası devam etmektedir.

- 40 milyon dolarlık Kraliyet Akademisinin yapımını Koray İnşaat 2006 yılı içinde tamamlamıştır.
- İhale bedeli 180 milyon dolar olan Amman'ın kuzeyinde doğal gazla çalışan Samra Enerji Santrali'nin 1. ünitesinin yapımını GAMA firması tarafından 2006 yılında tamamlamıştır.
- Muhib vadisi ve Güney Ghor sulama projesinin ikinci aşamasının iki ayağını Kolin (24 milyon dolar) ve Aydiner firmaları (12 milyon dolar) 2006 yılı içerisinde tamamlamışlardır.
- 42 milyon dolarlık Ürdün Deniz Kuvvetlerine ait üs yapımı ile 12 milyon dolarlık Akabe Kraliyet Yat Limanı'nın yapımını Bektaşoğlu firması 2006 yılı içerisinde sonuçlandırmıştır.
- Yaklaşık 1 milyar Dolar'ın üzerinde bir bedele malolması öngörülen Suudi Arabistan sınırındaki Disi aküferinden Amman'a su nakline ilişkin "Disi-Amman Su Taşıma Projesi" ihalesini GAMA inşaat kazanmıştır. Yapımına 2009 yılı içerisinde başlanmıştır.
- Koray firması, ihale bedeli 200 milyon dolar olan, Kral Hüseyin Kanser Araştırma Hastanesinin yapımına 2008 yılında başlamış ve imalat süreci devam etmektedir.
- Ölüdeniz'de 84 milyon dolarlık pompa istasyonu yapımı projesini Şener Arda şirketi 2008 yılında üstlenmiş ve imalat süreci halen devam etmektedir.
- Rem Mühendislik firması küçük ve orta ölçekli yol, alt-üst geçit, köprü, zemin etüdü gibi işlerin imalatını yapmaktadır. Firmamızın 2009 yılında üstlendiği işler 5 milyon dolar civarındadır.
- Kates Firması Ürdün Katrana Çimento Fabrikasının mekanik işlerini yapmaktadır. Ayrıca Firmamız Akaba limanı foraj kazıklarının temini ve terkibi işlerini üstlenmiştir. Firmanın yapmakta olduğu mali işlerin boyutu yıllık 30 milyon dolar civarındadır.
- Ülkemizden fosfat madeni ocaklarında M2 üzerinden taşeron olarak çalışan bazı sondaj firmaları bulunmaktadır. Bu firmalar ellerindeki kendi makineleri ile dinamit lokumu yerleştirmek için kuyu açmaktadır. Kuyuların metresi 4-7 dolar arasında değişmektedir.

Ürdün'de inşaat sektöründe faaliyet gösteren firmalarımızın elinde bulunan projelerin mali boyutu 1,8 milyar dolar civarındadır.

► Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik düzenlemeler bakımından Ürdün bölgenin lideridir. Patent, ticari marka ve telif haklarının korunmasına yönelik düzenlemelere rağmen patentli ürünlerin (özellikle tıbbi ürünlerin) korsanlarının satışı önemli bir sorundur. Yabancı firmaların Ürdün'de ürünlerinin patent ve marka tescilleri yapılmış ise, maliyetli ve uzun bir süreç olmasına rağmen Ürdün mahkemelerinde haklarını aramaları mümkündür.

Patentler ve ticari markalar, Ürdün Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Patent ve Marka Tescil Birimi'ne tescil ettirilmektedir. Patent Kanunu, ürüne değil, sürece yönelik koruma sağlamaktadır. Hizmetler sektörüne ilişkin markaların korunması daha zayıftır. Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik ile birlikte Ürdün, telif haklarının korunması ile ilgili yasal düzenlemelerin DTÖ kurallarına uyumluluğunun sağlanması konusunda da önemli çalışmalar yürütmektedir.

Dağıtım Kanalları

Ürdün'e ihracat yapmak isteyen firmaların yerel bir bayi veya distribütör ile anlaşmaları tavsiye edilmektedir. Bayi ile anlaşma imzalandıktan sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan anlaşma dahilinde yer alan ürünler için bir tescil numarası alınması gerekmektedir. Farklı ürün grupları için farklı bayiler belirlenmesi daha uygun olup, yabancı firmanın ülkede birden fazla distribütör tayin etmesi konusunda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Tüketici Tercihleri

Amman ile diğer şehirler arasında büyük gelir ve tüketim farklılıkları bulunmaktadır. Ürdün piyasası halihazırda küçük olmasına rağmen, toplam nüfusun 2013 yılında 6,8 milyona ulaşması beklenmektedir. Kişi başı gelirin artacağı ve 18-30 yaş arası nüfusun asıl tüketici grubunu oluşturacağı tahmin edilmektedir.

Tüketim Harcamaları

	2008a	2009a	2010b	2011b	2012b	2013b	2014b
Özel Tüketim (Milyon \$)	16 536	16 992	18 381	19 586	21 204	22 812	24 871
Kişi Başı Özel Tüketim (\$)	2 690	2 710	2 880	3 010	3 180	3 350	3 570
GSYİH* (Milyon \$)	31 079	32 046	33 010	34 216	35 692	37 297	38 996

Reklam ve Promosyon

Amman'da çok sayıda uluslararası reklam ajansı bulunmakta olup, birçok uluslararası markanın Ürdün pazarında yer aldığı ve pazarla iletişim araçlarının çoğunun kullanıldığı görülmektedir. Ürdün piyasasında yerel toptancıların ve perakendecilerin hakimiyeti olduğundan toptancılara ve perakendecilere yönelik indirimler uygulanması ve değişik pazarlama ve promosyon tekniklerinin kullanılması, pazarda öne çıkmak bakımından gereklidir.

Fiyat, ödeme koşulları, nakliye giderleri ve teslim zamanı da rekabetten dolayı satış hacminin artırılmasında oldukça önemlidir. Mağaza içi tanıtımda, tadım ve ücretsiz dağıtım yaygın olarak kullanılan araçlardır. Satış sonrası servis ve müşteri desteği gibi hizmetler de, Ürdün pazarında giderek önem kazanmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Ürdün'e ithal edilecek ürünler için markalama ve etiketleme şartları, Ürdün Standartlar ve Metroloji Enstitüsü ve ilgili Bakanlıklar tarafından belirlenmektedir. Bu zorunluluklar Dünya Ticaret Örgütü direktifleri ile uyum içerisinde olup, ürünün niteliğine göre (gıda, ilaç, kimyasallar vb.) değişmektedir. Öncelikle ürünler menşe ülkesi açıkça görünür şekilde işaretlenmeli, damgalanmalı, markalanmalı ya da etiketlenmelidir. Etiket üzerinde ürün ile ilgili bilgiler, imalatçı ile ilgili bilgiler, kalite belgeleri, üretim ve son kullanma tarihleri bulunmalıdır. Ek güvenlik için etiketlerin hem Arapça hem de İngilizce olarak düzenlenmesi tavsiye edilmektedir.

Kutuların ve sandıkların üzerinde mürekkeple markalama yapılmalı, çıkarılabilir etiketler kullanılmamalıdır. Konserve gıda ürünlerinin üretim ve son kullanma tarihleri ürünün paketi üzerinde kabartmalı şekilde gösterilmelidir. İlaçların içeriği etikette açıkça belirtilmelidir. Pestisit ile ilgili bilgilerin yer aldığı etiketler Arapça düzenlenmelidir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Ürdün pazarında binlerce toptancı ve perakendeci faaliyet göstermekte olup, ürün fiyatlandırması, finansman anlaşmaları, ödeme şekli ve süresi Ürdünlü ithalatçıların ürünü satın alma kararını etkileyen faktörlerdir. Ayrıca, navlun giderleri ve teslimat şekli de önemlidir. Bayilerin eğitimi ve kalifiye teknik elemanlarla hizmet sunması, Ürdün'ü bölge içinde bir hizmet merkezi konumuna getirebilecek önemli bir avantajdır. Firmaların üst düzey temsilcileri tarafından yapılacak iş ziyaretleri oldukça önemlidir. Ürdünlü firmalar ile özellikle ilk kez iş yapan firmalara teyitli geri dönüşlemez akreditif kullanmaları tavsiye edilmektedir.

Kamu İhaleleri

Ürdün'de yabancıların kamu ihalelerinin birçoğuna katılmak için yerel bir acente ile çalışmaları gerekmektedir. İhaleler ilgili Bakanlıkların web sitesinde yayınlanmaktadır.

► İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Kişisel ilişkiler Ürdün'de iş yapmanın önemli bir parçasıdır. Ürdün piyasasında sonuç almak ve satış yapmak için üst düzey temsilciler tarafından Ürdünlü firmalara ziyaretlerde bulunulması gerekmektedir. İş görüşmeleri çok resmi olmayan bir havada geçmekte, görüşmeye başlamadan önce aile, yolculuk ve hava sıcaklıklarına ilişkin kısa konuşmalar yapılmaktadır. Görüşme esnasında ikram edilen çay veya kahve gibi içecekleri nezaketen geri çevirmemek önemlidir. Büyük şehirlerdeki Ürdünlüler'in çoğu İngilizce veya Fransızca konuşmakta olup, Batılı yaşam tarzına da aşinadır. E-posta ile haberleşme iş yazışmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Büyük otellerde odalarda internet bağlantısı mevcuttur.

Para Kullanımı

Ürdün Dinarı, sabit bir kur üzerinden (1 ÜD=1,41 USD) ABD Doları'na endekslidir. 50, 20, 10, 5 ve 1 Dinar değerinde banknotlar mevcuttur. Otellerin ve büyük restoranların çoğunda kredi kartı kullanılabilir. 1 Dinar=1000 fils, 10 fil=1 kuruş.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türkiye ile Ürdün arasındaki vize uygulamaları, Cumhurbaşkanlığı düzeyinde gerçekleştirilen çalışma ziyareti sırasında 1 Aralık 2009 tarihi itibarıyla karşılıklı olarak sonlandırılmıştır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

İşletmelerin çoğu, Amman'ın finans bölgesi olan Shmeisani'de yer almaktadır. Ürdün'de çalışma saatleri Cumartesi-Perşembe günleri arası olup, Cuma günü resmi tatildir. İşletmelerin çoğu Pazar-Perşembe günleri arası 40-45 haftada saat açık olup, bazı işletmeler Cuma günü de açıktır. Kamu kurumlarının çalışma saatleri Pazar-Perşembe günleri 08.00-15.00 arasındadır. Bankaların çalışma saatleri Pazar-Perşembe günleri 08.30-15.00 arasındadır. Özel şirketler için mesai saati ise 08.00-17.00 olmakla beraber, bazen haftalık 40 saatlik mesainin de üstüne çıkılabilmektedir. Dükkanlar Cumartesi-Perşembe günleri 09.00-21.00 arasında açık iken, alışveriş merkezlerindeki dükkanlar akşam 10.00'a kadar açıktır. Ramazan ayında çalışma saatleri genellikle daha da kısalmaktadır.

Haberleşme

Ekonomik büyüme açısından potansiyel olarak görülen ve altyapının önemli bir parçası olan haberleşme ve bilgi teknolojileri (IT) alanında kalifiye ve İngilizce konuşabilen Ürdünlü işgücü, ülkenin bir bilgi teknolojileri merkezi olma hedefine yadsınamayacak ölçüde hizmet etmektedir. Özelleştirme programlarından ilk etkilenen sektör de, haberleşme sektörü olmuştur. 1995 yılında yürürlüğe giren telekom yasası ile birlikte, sabit olmayan hatlarda özel şirketlerin hizmet vermesine izin verilmiş, Mart 2002'de Haberleşme ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı'na sektörün gelişimi için gerekli düzenlemeleri yapma yetkisi verilmiştir. Haziran 2005'te Ürdün Telekomünikasyon Şirketi'nin (JTC) sabit hatlar ve uluslararası hizmetler üzerindeki tekeli kırılarak, sektörün tümü özel şirketlere açılmıştır.

Ülkedeki mobil telefon abonelerinin sayısı 2007 yılı sonu itibarıyla 4,7 milyona, internet kullanıcılarının toplam nüfusa oranı ise 2006 yılında % 10,7'ye ulaşmıştır. Maliyetlerin yüksekliğine rağmen internet kafeler ve devlet tarafından ücretsiz internet erişimi sağlanan merkezler aracılığıyla internet kullanıcılarının sayısının artırılması hedeflenmektedir.

Yerel Saat

Yerel saat GMT'den 2 saat ileride, Türkiye ile aynı saat diliminde yer almaktadır. Her yıl Mart ayının son Perşembe günü saatler 1 saat ileri alınmakta; bu uygulama Eylül ayının son Cuma günü sona ermektedir.

Yerel Ölçü Birimleri

Metrik sistem ve bazı yerel ölçü sistemleri kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Ürdün'ün uluslararası telefon kodu 962'dir. Türkiye'den Ürdün'e yapılacak aramalarda 00 + 962 + alan kodu + telefon numarası şeklinde tuşlama yapılmalıdır. Uluslararası telefon görüşmeleri otellerde daha pahalı olup, ankesörlü telefonlardan telefon kartları ile arama yapılması tavsiye edilmektedir. 22.00-07.59 saatleri arasında, Cuma günleri ve resmi tatillerde indirimli görüşme yapılabilir. Mobil telefonların kullanımı yaygındır.

Ülke İçi Telefon Kodları:

Amman (Ürdün içinden) 06

Amman (Ürdün dışından) 962 6

Ajlun, Irbid, Jarash, Madaba ve Mafrak (Amman'dan) 02

Akabe (Amman'dan) 03 201

Karak ve Maan (Amman'dan) 03

Petra and Wadi Musa (Amman'dan) 03 215

Rusaifeh, Salt ve Zerqa (Amman'dan) 05

İklim

İlkbahar ve sonbahar ayları Ürdün'ü ziyaret etmek için en ideal aylardır. Ürdün'de yazları sıcak ve kurak, akşamları daha serin, kışları ise soğuk ve yağışlıdır. Deniz seviyesinin altındaki Ürdün Vadisi'nde kışlar ılık, yazlar ise aşırı sıcak geçmektedir.

En sıcak ay, sıcaklığın 14-37 oC arasında seyrettiği Ağustos ayı iken; Ocak en soğuk aydır (0-16 oC). En kurak aylar; hiç yağış görülmemeyen Mayıs-Ağustos; en yağışlı ay ise ortalama 75,5 mm yağış ile Şubat ayıdır. Ocak ve Şubat aylarında yüksekliği 1000 metreden fazla olan bölgelerde kar yağışı görülmektedir.

Genel Değerlendirme ve Öngörüler

Ürdün, her ne kadar küçük bir pazar gibi düşünülse de, sürekli bir artış trendi içerisinde olan gayrisafi yurtiçi hasılası, ithalatı, kişi başı gelir seviyesi ve yıldan yıla büyüyen sanayi üretimi ile dikkatleri üzerine çekmektedir. Ayrıca, Ürdün'ün AB ve ABD ile imzalamış olduğu anlaşmalar ülkeyi bölgede farklı bir statüye koymaktadır.

Büyümeye son derece müsait olan Ürdün ile vizelerin kaldırılması ve diğer alanlarda getirilen kolaylıklar

sayesinde uygun ortak yatırımların daha da geliştirilerek, Türkiye'nin bölgede daha aktif bir hale gelmesi mümkündür. Nitekim Ürdün'de yatırım, ekonomik ortam ve mevzuat açısından son derece elverişlidir. Ürdün'ün bölge ülkeleri, ABD ve AB ile ticari entegrasyonu çerçevesinde ülke pazarı gün geçtikçe büyümektedir.

► **Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz**

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Şekerli ve çikolatalı mamuller	1704, 1806	Şekerli ve çikolatalı mamuller	60	8,7	585	0,2	%14	%4	5,9	5,0	Türkiye(%15) Suriye(%14) Hollanda(%10) Mısır(%9) S.Arabistan(%7)	Suriye, Mısır, S. Arabistan ve diğer Arap Ligi ülkeleri %0, Türkiye için şekerli %23, çikolatalı %22, AB ülkeleri için şekerli %11,5, çikolatalı %11
Yaş meyve sebze	080810	Taze Elma	27	2,6	23,0	0,3	%3	%40	1,2	1,8	Suriye(%40) ABD(%12) Türkiye(%10) Lübnan(%10) Çin(%9)	Suriye, Lübnan ve diğer Arap Ligi ülkeleri %0, Türkiye ve diğer rakip ülkeler 1 Haziran-31 Ekim tarihlerinde %30+ 250JOD/ton, diğer %15
Bisküvi	190531,190532	Tatlı bisküvi ve gofretler	26,0	3,1	235	0,3	%14	-%6	2,0	2,5	Suriye(%25) S.Arabistan(%21) Türkiye(%12) Mısır(%8) İngiltere(%7)	Suriye, Mısır, S. Arabistan ve diğer Arap Ligi ülkeleri %0, Türkiye için tatlı bisküviler %20, gofretler %30, AB ülkeleri için tatlı bisküviler %12, gofretler %18
Bakliyat	071320	Nohut	20,7	7,6	75	3,1	%5	-%3	5,0	4,5	Türkiye(%37) Kanada(%27) Hindistan(%8) RusyaFed.(%7) Etiyopya(%6)	%0
Bakliyat	071340	Mercimek	9,9	5	175	0,9	%117	-%10	3,6	2,2	Türkiye(%51) Kanada(%30) Suriye(%10) Avustralya(%4)	%0

Bakliyat	190430	Bulgur	2,2	1,6	63	1	%180	%108	1,3	1,1	Türkiye(%73) Suriye(%12) Lübnan(%8) S.Arabistan(%7)	% 0
Zeytinyağı	1509	Zeytinyağı	18,6	0,26	96	0,1	-%15	%198	0,15	0,03	Suriye(%76) Filistin(%7) Tunus(%7) İspanya(%6) İtalya(%3)	Suriye, Filistin, Tunus ve diğer Arap Ligi ülkeleri %0, Türkiye için %30, AB ülkeleri için % 15
Makarna	1902	Makarna	16	1,2	149	0,2	-%1	%21	1,0	0,7	S.Arabistan(%28) BAE(%18) Endonezya(%18) İtalya(%13) Türkiye(%7)	S. Arabistan, BAE ve diğer Arap Ligi ülkeleri %0, AB ülkeleri %15-18, Türkiye ve diğer MFN ülkeleri %30

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 9 aylıktır.

Bakliyat

Ürdün'ün 2009 yılında 21 milyon dolarlık nohut ithalatı bulunmakta olup, ithalatı bir önceki yıla göre %3 oranında azalmıştır. Ürdün nohut ithalatını başta Türkiye (%37) olmak üzere Kanada ve Hindistan'dan karşılamaktadır. Ülkemiz nohut ihracatında bu ülkelerle rekabet edebilecek durumdadır. Ülkemizde yetiştirilen nohutların kalitesi, Kanada ve Hindistan menşeli nohutların kalitesindedir. İhraç fiyatlarımız da yıllara göre farklılıklar gösterse de dünya fiyatları düzeyinde oluşabilmektedir. Bu nedenle, Ürdün nohut ihracatımızı daha da artırabileceğimiz bir pazar olarak değerlendirilmektedir.

Ürdün 2009 yılı itibarıyla 10 milyon dolar civarında mercimek ithal etmiştir. Ürdün, 2009 yılında mercimek ithalatının yarısından fazlasını ülkemizden karşılamıştır. Ürdün 2009 yılında mercimek ithalatının %51'ini Türkiye'den, %30'unu Kanada'dan, %10'unu Suriye'den karşılamıştır. 2009 yılı içerisinde ise Ürdün'e olan ihracatımız önemli gelişme göstermiş 2008 yılına göre ihracat %117 artmıştır. Nohutta olduğu gibi mercimekte de Ürdün pazarı ülkemiz için potansiyel bir pazar konumundadır. Pazara girişte rakip ülke olarak Kanada görülmektedir. Ancak coğrafi yakınlık avantajımız nedeniyle Ürdünlü ithalatçıların ülkemiz mercimeklerini daha çok tercih edebilecekleri düşünülmektedir.

Ürdün'ün 2009 yılı bulgur ithalatı 2,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bulgur ithalatı henüz çok sınırlı tutarlarda olsa da ithalatın gelecek yıllarda artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. Toplam ihracatın %70'inden fazlası Türkiye'den yapılmakla birlikte, pazarın daha fazla potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Damak tadının ve tüketim alışkanlıklarının benzer olması nedeniyle, bu ülkede bulgurun özellikle sağlığa yönelik faydalarının vurgulanarak tanıtım yapılmasında fayda görülmektedir.

Bisküvi

Ürdün'ün bu ürün grubunda 2008 yılında 28 milyon dolar olan ithalat 2009 yılında 26 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. İthalatın %56'sını tatlı bisküviler, %44'ünü ise gofretler oluşturmaktadır. Ürdün'ün bu ürün grubunda toplam ithalatazalsada Türkiye'nin Ürdün'e bu ürün grubunda ki ihracatı artmıştır. Türkiye'nin ihracatının %72'sini tatlı bisküviler, %28'ini ise gofretler oluşturmaktadır. Gümrük dezavantajına rağmen pazarda yer alan Türkiye için pazarın önemini sürdürdüğü düşünülmektedir.

Makarna

Ürdün'ün 2009 yılı makarna ithalatı bir önceki yıla göre %21 artarak yaklaşık 16 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Son beş yıllık dönemdeki ihracat artışı yaklaşık 4 kat olarak gerçekleşmiştir. Toplam ithalatın yarıya yakını Suudi Arabistan ve BAE'den ithal edilen makarnalar oluşturmaktadır. Bu ülkeler, Arap Ligi üyesi olmaları nedeniyle ürünlerinin gümrüksüz olarak ithal edilebilmesinin avantajıyla pazarda önemli bir yere sahip bulunmaktadır.

Türkiye'nin Ürdün'e 2009 makarna ihracatı 2008 yılıyla aynı seviye olan 1,2 milyon dolar seviyesinde kalmıştır. Ancak pazarın aynı dönemde %21 büyümüş olması Türkiye'nin pazar kaybına işaret etmektedir.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

Ürdün'ün şekerli ve çikolatalı mamuller ithalatı son yıllarda düzenli olarak artış göstermektedir. Bu ürün grubunda toplam ithalat son beş yılda 21 milyon dolardan 60 milyon dolara yükselmiştir. Bu ürün grubunda pazara en fazla ihracat yapan ülke olan Türkiye, rakip Arap ülkeleri ve AB ülkelerine göre gümrük vergisi dezavantajına sahiptir. Bu ürünler Arap Ligi ülkelerinden gümrüksüz ithal edilirken, AB ülkelerine Türkiye'ye uygulanan gümrük oranının yarısı uygulanmaktadır. Nispi olarak oldukça yüksek sayılabilecek %22-23 oranlarındaki vergilere rağmen Türkiye'nin pazarda önemli bir yere sahip bulunması olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Ürdün'e AB ülkelerinden ithal edilen ürünlerin büyük bir kısmını çikolatalar oluşturmaktadır. Türkiye'nin bu grup içindeki ihracatında ise kokolinler önem taşımaktadır. Şekerli mamullerde ise sakızlı ve jöleli şekerlik mamulleri ihracatımızın çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Şekerli ve çikolatalı mamullerde, Ürdün'e Türkiye'den ithal edilen ürünlerin, başta Irak olmak üzere, bölgedeki diğer ülkelere re-export yapıldığı bilinmektedir. Bölgedeki diğer ülkelere göre gelişmiş bulunan bankacılık sektörü ve lojistik gibi konular Ürdünlü firmalarla çalışmayı cazip hale getirmektedir. Diğer taraftan, 6,1 milyonluk nüfusu ve özellikle bu nüfusun %35'ini oluşturan 0-14 yaş grubu ile Ürdün şekerli ve çikolatalı mamuller açısından potansiyel bir pazar olmaya devam etmektedir.

Yaş Meyve Sebze

2009 yılında Ürdün'ün elma ithalatı %40 oranında artarak 27 milyon dolara yükselmiş, ithalatın %10'u Türkiye'den gerçekleştirilmiştir. Ürdün elma ihracatımız açısından önemli bir pazardır. 2009 yılında Türkiye'nin en fazla elma ihraç ettiği ülke Ürdün olmuştur. Toplam elma ihracatımızın %20'si bu ülkeye gerçekleştirilmiştir.

Zeytinyağı

2009 yılı toplam zeytinyağı ithalatı 20 bin ton olarak gerçekleşen Ürdün'de toplam ithalatın %76'sını Suriye, %7'sini Filistin ve %7'sini Tunus'tan ithal edilen zeytinyağları oluşturmuştur. Arap Ligi üyesi bu üç ülke, mevcut gümrük birliği sayesinde Ürdün'ün toplam ithalatının yaklaşık %90'ını karşılamaktadır. Zeytinyağı bu ülkelerden gümrüksüz ithal edilebilirken, Türkiye için %30, AB ülkeleri için ise %15 gümrük vergisi uygulanmaktadır. Ancak bu vergilerde indirimler olması beklenmektedir. Diğer taraftan, pazarda sağlıklı gıdalara olan talebin arttığı ve zeytinyağı tüketiminin de artacağı tahmin edilmektedir. Pazara henüz çok sınırlı bir miktarla giriş yapan Türkiye açısından, gümrük vergilerinde gerçekleşebilecek indirimler önemli avantajlar sağlayacaktır.

Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Hazır giyim	6206	Bayan Bluz ve Gömlekleri	17,4	2,1	432	0,2	2%	-27%	1,66	1,96	Suriye(%49) Çin(%41) Türkiye(%12) Bangladeş(%1)	AB:%13,2-19,8 MFN:%22 Suriye:%0
Hazır giyim	6203	Erkek Takım, Ceket, Pantolonları	13,9	2,2	1.193	0,05	15%	-27%	1,73	1,91	Çin(%50) Suriye(%40) Türkiye(%16) İtalya(%2) Bulgaristan(%2)	AB:%13.2 MFN:%22 Suriye:%0
Hazır giyim	6204	Bayan Takım, Ceket ve Elbiseleri	6,7	4,5	1.704	0,04	4%	-70%	3,26	3,62	Türkiye(%67) Suriye(%22) Çin(%10) Almanya(%1)	AB:%13.2 MFN:%22
İş ve maden makineleri	8429	Dozer, Greyder, Ekskavatör, vs.	70,1	0,2	73	0,09	-75%	47%	0,17	0,05	ABD(%28) Japonya(%25) İngiltere(%14) Almanya(%11) Belçika(%7)	AB:%0 MFN:%0 TR:%0
İş ve maden makineleri	8474	Cevher, Taşıma, Ayırma Seçme Makineleri	34,5	1,1	248	0,14	-66%	12%	0,96	2,25	Almanya(%62) Çin(%11) İngiltere(%4) İtalya(%4) Türkiye(%3)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
İş ve maden makineleri	8431	Aksam ve Parça	26,2	0,9	288	0,07	-34%	-47%	0,73	0,96	Norveç(%20) ABD(%20) İtalya(%11) Almanya(%9) Japonya(%7)	AB:%12-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Kağıt ve karton ürünleri	4818	Hijyenik Kağıt Ürünleri	43,0	2,6	460	0,19	73%	10%	1,86	2,80	Mısır(%42) S.Arabistan(%34) Lübnan(%6) Türkiye(%6) BAE(%3)	AB:%18 MFN:%30
Kozmetik ve kişisel bakım ürünleri	3305	Saç Bakım Ürünleri	36,8	1,0	101	0,36	15%	1%	0,70	0,77	S.Arabistan(%43) BAE(%15) Mısır(%8,6) Fransa(%6) İtalya(%5,5)	AB:%3,9-4,8 MFN:%6,5-8
Kozmetik ve kişisel bakım ürünleri	3304	Güzellik, Makyaj ve Cilt Bakım Ürünleri	24,6	1,1	85	0,09	-8%	9%	0,94	1,09	Çin(%20) Fransa(%17) Almanya(%10) ABD(%9) İngiltere(%8) Türkiye(%4)	AB:%3 MFN:%6,5
Kumaş	6006	Diğer örme mensucat	157,1	0,4	549	2,22	-77%	-30%	0,33	0,64	Çin(%50) Tayvan(%22) HongKong(%13) Pakistan(%4)	%0

										İsrail(%3)		
Kumaş	5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	58,5	2,1	696	0,37	-3%	-6%	1,76	1,46	Çin(%47) Suriye(%19) Tayvan(%10) G.Kore(%8) Türkiye(%4)	%0
Kumaş	5806	Kordelalar	13,8	0,9	24	0,55	-24%	-17%	0,60	1,20	Suriye(%80) Çin(%14) Türkiye(%7) İsrail(%2) İngiltere(%2)	%0
Kumaş	5515	Sentetik devamsız liflerden diğer dokunmuş mensucat	13,1	4,0	182	0,58	-14%	-27%	3,28	1,30	Çin(%31) Türkiye(%30) Hindistan(%9) Portekiz(%4) Romanya(%4)	%0
Mobilya	9403	Diğer Mobilyalar	59,3	3,5	630	0,1	-47%	-18%	2,39	3,08	Çin(%34) İtalya(%10) ABD(%7) Türkiye(%6) Lübnan(6)	AB:%27 MFN:%30
Mobilya	9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar	20,7	1,5	459	0,04	-40%	-16%	1,18	0,85	Çin(%43) Malezya(%10) ABD(%7) Türkiye(%7) Tayland(%5)	AB:%27 MFN:%30 (Hava Taşıtlarında Kullanılan Oturmaya Mahsus Mobilyalar AB:%18 MFN:%30)
Oto ana ve yan sanayisi	8703	Otomobiller	845,0	0,3	6.087	0,12	-86%	13%	0,14	0,79	Almanya(%31) G.Kore(%28) Japonya(%25) ABD(%8) İngiltere(%3)	AB:%0-21 MFN:%0-30
Oto ana ve yan sanayisi	8704	Kamyon, kamyonet	189,0	3,6	2.303	0,1	351%	51%	3,51	2,00	Tayland(%24) Japonya(%22) Almanya(%21) G.Kore(%17) İngiltere(%5)	AB:%6-18 MFN:%0-30
Oto ana ve yan sanayisi	8701	Traktörler	116,3	0,2	260	0,16	-84%	42%	0,05	0,06	Almanya(%80) İngiltere(%14) Fransa(%2) Pakistan(%0,9) ABD(%0,9)	AB:%0 MFN:%0
Oto ana ve yan sanayisi	8708	Oto Aksam ve Parçaları	92,1	4,0	1.998	0,03	-2%	5%	2,88	1,99	Japonya(%23) Almanya(%22) G.Kore(%14) Çin(%11) ABD(%7)	AB:%11.4-13.2 MFN:%0-22 ABD:%0
Oto ana ve yan sanayisi	8702	Yolcu taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	57,1	1,1	1.033	0,37	-42%	-7%	0,72	0,95	Japonya(%59) İngiltere(%13) G.Kore(%12) Çin(%7) Türkiye(%2)	AB:%9-18 MFN:%15-30
Oto ana ve yan sanayisi	4011	Lastikler	55,0	2,8	821	0,08	-32%	5%	2,04	2,37	Japonya(%33) Çin(%30) Endonezya(%6) G.Kore(%6)	AB:%9-13,2 MFN:%0-22

Oto ana ve yan sanayisi	8716	Römorklar ve yarı römorklar	33,4	2,0	154	0,09	-54%	48%	1,68	1,63	Türkiye(%5) Almanya(%28) BAE(%10) Fransa(%10) Türkiye(%6) Çin(%6)	AB:%0-18 MFN:%0-30 BAE:%0
Oto ana ve yan sanayisi	8705	Özel Amaçlı Taşıtlar	33,1	1,1	1	0,24	4858%	-5%	0,18	0,41	Almanya(%48) İtalya(%18) ABD(%9) Finlandiya(%9) Çin(%6)	AB:%0 MFN:%0-10 ABD:%0
Oto ana ve yan sanayisi	8507	Elektrik Akümülatörleri	15,5	0,6	148	0,08	-32%	-36%	0,38	0,69	G.Kore(%45) S.Arabistan(%8) Umman(%7) Mısır(%7) Çin(%6)	AB:%18 MFN:%0-30 Mısır:%0 S.Arabistan:%0 Umman:%0
Oto ana ve yan sanayisi	8409	Motor Aksam ve Parçaları	12,0	1,1	859	0,03	-34%	-26%	0,76	0,45	Almanya(%21) Hollanda(%16) ABD(%15) İngiltere(%10) Japonya(%9)	AB:%13.8 MFN:%23 ABD:%0
Plastik ve kauçuk işleme makinaları	8477	Plastik İşleme Makineleri	17,2	0,2	65	0,13	-63%	-41%	0,18	1,85	G.Kore(%33) Çin(%24) İtalya(%20) Almanya(%7) Tayvan(%6)	AB:%0-12 MFN:%0-20
Pompa ve kompresörler	8413	Sıvılar için Pompalar	59,1	2,1	201	0,08	-38%	24%	1,77	0,94	İtalya(%23) İngiltere(%17) Çin(%14) Almanya(%8) Japonya(%6)	AB:%0-18 MFN:%0-30
Sofra ve mutfak eşyaları	7013	Cam Sofra ve Mutfak Eşyası	17,5	1,5	402	0,23	44%	-3%	1,06	1,38	Çin(%32) Mısır(%14) S.Arabistan(%13) Suriye(%11) Türkiye(%9)	AB:%0-18,4 MFN:%0-23 TR:%0-23 S.Arabistan:%0 Suriye:%0
Beyaz eşya	8422	Bulaşık Makinesi	38,8	0,8	355	0,15	-24%	5%	0,72	0,59	İtalya(%31) Almanya(%21) Tayvan(%10) Çin(%8) İsveç(%4)	AB:%9-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Beyaz eşya	8450	Çamaşır Makinesi	23,0	2,4	700	0,28	33%	-39%	1,41	3,56	Çin(%50) G.Kore(%17) Tayland(%12) Türkiye(%10) İtalya(%6)	AB:%18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Beyaz eşya	8516	Elektrikli Mutfak Cihazları	21,3	0,3	587	0,08	-74%	-27%	0,25	0,61	Çin(%45) Mısır(%14) G.Kore(%13) İtalya(%5) Türkiye(%2)	AB:%13,8-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Boru ve bağlantı parçaları	3917	Plastik Boru ve Bağlantı Parçaları	17,4	1,4	582	0,13	-19%	-30%	1,22	1,21	S.Arabistan(%16) Kuveyt(%14) Çin(%10) Kanada(%8) Türkiye(%8)	AB:%0-4,8 MFN:%0-8 TR:%0-8

Boya sanayisi	3206	Tekstil ve Deri Sanayide Kullanılan Boyalar	16,7	0,4	17	0,21	-39%	-23%	0,26	0,49	S.Arabistan(%45) ABD(%14) İngiltere(%10) Hindistan(%4) İtalya(%3)	%0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. den geniş)	68,1	0,5	229	0,16	-68%	-19%	0,46	0,03	S.Arabistan(%38) Çin(%21) Kazakistan(%8) Mısır(%6) Hollanda(%4)	% 0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7308	Demir Çelikten Diğer İnşaat Aksamı	55,1	8,3	990	0,24	41%	-46%	6,18	3,26	Çin(%50) Türkiye(%15) S.Arabistan(%7) İspanya(%6) Romanya(%3)	AB:%0-18 MFN:%0-30 BAE:%0 S.Arabistan:%0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7209	Demir/çelik yassı mamul, soğuk haddelenmiş kaplanmış (600mm. den geniş)	36,6	6,0	205	0,2	46%	-20%	0,11	0,04	Ukrayna(%32) Çin(%24) Türkiye (%16) Rusya(%12) Kazakistan(%8)	% 0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7326	Demir/çelikten diğer eşya	31,9	1,2	372	0,08	22%	-3%	1,04	0,50	İtalya(%17) Belçika(%11) Kore(%9) Çin(%8) S.Arabistan(%7)	AB:%0-18 MFN:%0-30 S.Arabistan:%0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7216	Demir Çelik Çubuk, Profil, Teller, Çivi, Cıvata, Somun	26,9	4,9	905	0,27	176%	-58%	3,40	3,02	Çin(%31) Ukrayna(%22) Türkiye(%18) Rusya(%7) Mısır(%7)	% 0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7306	Demir Çelik Boru ve Bağlantı Parçaları	26,0	1,8	998	0,09	52%	4%	1,33	56,25	Almanya(%13) ABD(%12) İtalya(%11) S.Arabistan(%7) Türkiye(%7)	AB:%10-30 MFN:%0-18 S.Arabistan:%0 ABD:%0
Demir çelik inşaat malzemeleri	7310	Demir-çelik tanklar, varil, fıçı, kutular (hacmi <300lt)	19,5	4,9	90	0,41	-30%	-13%	3,76	2,46	Türkiye(%25) S.Arabistan(%22) Danimarka(%10) Lübnan(%8) İsrail(%7)	AB:%0-18 MFN:%0-30 Lübnan:%0 S.Arabistan:%0
Doğal taşlar	6802	İşlenmiş Taşlar	33,0	0,2	742	0,34	-88%	-10%	0,13	0,14	Filistin(%44) Çin(%12) Hindistan(%9) S.Arabistan(%6) İtalya(%5)	MFN:%30 Filistin:%0 S.Arabistan:%0
Doğal taşlar	2515	İşlenmemiş Mermer Traverten	13,2	1,3	471	0,92	-61%	-23%	0,79	1,76	İtalya(%28) Türkiye(%10) Portekiz(%5) Filistin(%4) Mısır(%4)	MFN:%6-18 Filistin:%0 Mısır:%0
Elektrikli		Elektrik Kontrol									Almanya(%16) ABD(%16)	

Makineler ve kablolar	8537	Dağıtım Panoları	71,7	4,5	308	0,07	-50%	205%	2,37	2,70	Çin(%15) Türkiye(%6) Mısır(%5)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Elektrikli makineler ve kablolar	8544	İzole kablo ve teller	71,1	6,0	1.404	0,08	-47%	0%	5,00	3,98	Suriye(%17) Mısır(%13) ABD(%11) Çin(%11) Türkiye(%8)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Elektrikli makineler ve kablolar	8504	Elektrik Transformatörleri	69,0	4,5	753	0,1	-12%	-10%	3,69	0,90	G.Kıbrıs(%15) Hindistan(%12) Lübnan(%12) İngiltere(%8) Türkiye(%6)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30 Lübnan:%0
Elektrikli makineler ve kablolar	8536	Elektrik Devresi Teçhizatı	31,8	0,5	330	0,03	-62%	23%	0,41	0,58	Almanya(%15) İtalya(%13) Çin(%11) Fransa(%9) ABD(%9)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Elektrikli makineler ve kablolar	8501	Elektrik Motorları	28,9	0,5	75	0,08	-1%	-13%	0,43	0,62	ABD(%22) Almanya(%20) Çin(%13) İngiltere(%11) İtalya(%10)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Hazır giyim	6117	Hazır Giyim Aksesuarları	25,5	4,5	34	1,23	-31%	-12%	3,69	1,10	Çin(%55) Türkiye(%18) HongKong(%14) Tayvan(%12) İsrail(%8)	AB:%0 MFN:%5-25
Ambalaj malzemeleri	3923	Torbalar, Kutular, Şişeler, Kapaklar, vs.	51,1	5,3	435	0,14	-21%	-14%	4,18	3,99	S.Arabistan(%36) Türkiye(%10) İsrail(%10) Fransa(%6) Çin(%5)	AB:%0-4,8 MFN:%0-8 TR:%0-8
Ambalaj malzemeleri	3920	Plastik Diğer Levhalar, Filmler	45,7	3,1	433	0,1	-11%	-2%	2,25	2,01	S.Arabistan(%24) BAE(%12) Türkiye(%7) G.Kore(%6) İtalya(%6)	AB:%0-4,8 MFN:%0-8 TR:%0-8
Ambalaj malzemeleri	4819	Kağıt Ambalaj	45,0	7,7	210	0,26	110%	-3%	5,89	4,28	İsrail(%39) S.Arabistan(%22) Türkiye(%17) Almanya(%7) Lübnan(%7)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30
Ambalaj malzemeleri	3921	Plastik Levhalar, Filmler, Folyolar	19,9	1,1	162	0,12	72%	-11%	0,79	0,96	S.Arabistan(%16) Suriye(%16) İtalya(%14) Çin(%10) Lübnan(%10)	AB:%0-4,8 MFN:%0-8 TR:%0-8
Aydınlatma gereçleri	9405	Aydınlatma Ekipmanları	26,8	0,9	194	0,1	-4%	-7%	0,70	0,94	Çin(%38) İtalya(%18) Almanya(%5) İspanya(%5) BAE(%4) G.Kore(%18)	AB:%0-27 MFN:%0-30 TR:%0-30 BAE:%0

Beyaz eşya	8418	Buzdolapları	60,0	4,0	1.319	0,18	18%	-16%	3,35	4,68	İtalya(%14) Suriye(%11) Çin(%10) Almanya(%10)	AB:%0-18 MFN:%0-30 TR:%0-30 Suriye:%0
Altın mücevherat	7113	Kıymetli Metallerden Mücevherci Eşyası	142,5	2,4	1.156	0,27	53%	25%	1,55	0,86	İtalya(%46) S.Arabistan(%40,8) İsrail(%6) Lübnan(%4) İsviçre(%5)	Gümüş Mücevherler için AB:%18 MFN:%30 Altın Mücevher için AB:%0 MFN:%10 KİK:%0
Temizlik maddeleri	3402	Deterjanlar	36,5	1,7	195	0,16	7%	0%	1,46	0,61	S.Arabistan(%43) Mısır(%9) Hindistan(%7) Türkiye (%5) Suriye(%4)	AB:%0 MFN:%0 (Yüzey Aktif Diğer Organik Müztehzarlar için AB:%30 MFN:%18)

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TÜİK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 9 aylıktır.

Altın Mücevherat

Ürdün'ün mücevherat ithalatı 2009 yılı itibariyle 142 milyon dolardır. Ülkenin ithalatı bir önceki yıla göre %25 oranında artmıştır. Ürdün'ün mücevherat ithalatında ilk sırada altın mücevherat'ın da içinde bulunduğu gtip:711319 grubu gelmekte olup; bu ürün grubu toplam ithalatın %98'ni oluşturmaktadır. Ürdün'ün gümüş mücevher ithalatı ise 2,8 milyon dolardır.

Türkiye'nin bu ülkeye yönelik toplam mücevher ihracatı, 2009 yılında 2,4 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Ürdün'e gerçekleştirdiğimiz mücevher ihracatında ilk sırada altın mücevherat bulunmaktadır. Türkiye, Ürdün'ün mücevherat ithalatında ise %0,3 pay ile 8.sırada yer almaktadır.

Pazardaki en önemli rakiplerimiz ise; İtalya, Suudi Arabistan, İsrail ve Lübnan'dır. İtalyanlar tasarımda oldukça güçlü konumdadır.

Mücevher ürünlerine uygulanan gümrük vergileri; gümüş mücevher'de AB ülkeleri %18, MFN ülkeleri için %30 olarak uygulanmaktadır. Altın mücevher'de AB ülkeleri için %0, MFN ülkeleri için %10 gümrük vergisi vardır. GAFTA ve KİK üyesi ülkeler için ise gümrük vergileri %0 olarak uygulanmaktadır.

Ambalaj Malzemeleri

2009 yılında Ürdün tarafından plastik torba, kutu, şişe, kapak, vb. ürünlerden 51 milyon dolarlık ithalat yapılmıştır. Türkiye %10 payla S. Arabistan'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Diğer önemli tedarikçiler sırasıyla: İsrail, Fransa ve Çin'dir. 2009 yılında Ürdün'e aynı ürün grubu ihracatımız %21 azalarak 5,3 milyon dolar seviyesine gerilemiştir.

Ürdün 2009 yılında 20 milyon dolarlık plastik levha, film ve folyo ithalatının 1,1 milyon dolarını Türkiye'den yapmıştır. Ürdün'ün 45 milyon dolarlık kağıt ambalaj ithalatının 7,7 milyon doları Türkiye'den karşılanmıştır.

Aydınlatma Gereçleri

2009 yılında Ürdün yaklaşık 26 milyon doların üzerinde aydınlatma ürünleri ithal etmiş olup, bu ithalatın 0,9 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den gerçekleştirmiştir. Ürdün aydınlatma pazarında Çin, İtalya, Almanya, İspanya ve BAE (%4) önemli rakiplerdir. 2009 yılı Ürdün aydınlatma ekipmanları ihracatımız 2008'e göre %4 azalarak 0,9 milyon dolar seviyesinde kalmıştır.

Ürdün, GAFTA anlaşması çerçevesinde aydınlatma ürünlerinde GAFTA üyelerinden BAE'ye %0, AB ülkelerine %0-27, diğer tüm ülkelere ise %0-30 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Beyaz Eşya

Ürdün 2009 yılında 60 milyon dolarlık buzdolabı, 39 milyon dolarlık bulaşık makinesi, 23 milyon dolarlık çamaşır makinesi, 29 milyon dolarlık elektrikli ev aletleri olmak üzere toplam 143 milyon dolarlık beyaz eşya ithalatı gerçekleştirmiştir. Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ülkeler; buzdolabında; G.Kore, Tayland, Suriye, Çin ve Almanya, bulaşık makinesinde; İtalya, Almanya, Tayvan, Çin ve İsveç, çamaşır makinesinde; Çin, G.Kore, Tayland, Türkiye ve İtalya, elektrikli mutfak aletlerinde; Çin, Mısır, G.Kore, İtalya ve Türkiye'dir. Türkiye 2009 yılında Ürdün'e 4 milyon dolarlık buzdolabı, 0,8 milyon dolarlık bulaşık makinesi, 2,4 milyon dolarlık çamaşır makinesi, 0,3 milyon dolarlık elektrikli ev aletleri olmak üzere toplam 7,5 milyon dolarlık beyaz eşya ihracatı yapmıştır.

Ürdün, buzdolabı ithalatında Türkiye'ye %0-30, AB üyelerine %0-18 diğer ülkelere ise %0-30, bulaşık makinesi ithalatında AB üyelerine %9-18, Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, çamaşır makinesi ithalatında AB üyelerine %18, Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, elektrikli ev aletleri AB üyelerine %14-18, Türkiye ve diğer ülkelere %0-30 gümrük vergisi uygulamaktadır. Ayrıca, Ürdün GAFTA (Suudi Arabistan, Kuveyt, BAE, Bahreyn, Katar, Umman, Yemen, Suriye, Mısır, Libya, Lübnan, Irak, Sudan, Tunus, Fas, Ürdün, Filistin) üye ülkelerine beyaz eşyada gümrük vergisini %0 olarak uygulamaktadır.

Ürdün'de son yıllarda artan kişi başına düşen gelir beyaz eşyaya yönelik talebi artırmakta, diğer taraftan artmakta olan turizm yatırımları sektördeki endüstriyel ürünlere olan ihtiyacı da tetiklemektedir.

Boru ve Bağlantı Parçaları

Ürdün 2009 yılında 17,4 milyon dolarlık plastik boru ve bağlantı parçaları ithalatının 1,4 milyon dolarını Türkiye'den yapmıştır. Türkiye %8 payla 5. en büyük tedarikçi konumundadır. Diğer önemli tedarikçiler sırasıyla: S. Arabistan, Kuveyt, Çin ve Kanada'dır. Ürdün'ün 2009 yılında plastik boru ve bağlantı parçaları ithalatı bir önceki yıla göre %30 oranında azalmıştır. Aynı dönemde Türkiye'den ithalat ise %23 oranında artmıştır. Ürdün'e 2009 yılında plastik boru ve bağlantı parçaları ihracatımız ise %19 azalarak 1,4 milyon dolar seviyesine düşmüştür.

Boya Sanayi

hazır giyim sektörü üretimi, istihdamı ve ihracat büyüklükleri açısından Ürdün'ün ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Sektörde 776 firma faaliyet göstermekte olup, bunlardan 114'ü 25 ve üzerinde çalışan istihdam etmektedir. 32'si dokuma giyim ve 78'i örme giyimde olmak üzere toplam 110 hazır giyim firması %100 ihracata yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Sektör, çoğunluğu kadınlar olmak üzere, 50 binin üzerinde çalışan istihdam etmektedir. İstihdam edilenlerin 25 binden fazlası başta Bangladeş, Hindistan, Çin ve Sri Lankalı olmak üzere yabancılardan oluşmaktadır. Ayrıca kayıt dışı çalışan yabancılardan sayısının 100 bini bulduğu tahmin edilmektedir.

Ürdün ile ABD arasında 1996'da "Nitelikli Sanayi Bölgeleri", 2001'de de "Serbest Ticaret Anlaşması" anlaşmaları imzalanmıştır. Nitelikli Sanayi Bölgeleri'nde veya STA kapsamında menşe kuralları çerçevesinde üretilen tekstil ve hazır giyim ürünleri ABD'ye gümrüksüz olarak ihraç edilebilmektedir. Dolayısıyla bu anlaşmalar Ürdün'de hazır giyim sanayisine yerli ve yabancı sermayenin önemli ölçüde yatırım yapmasına yol açmış; bu da sektörün hızla gelişmesini sağlamıştır.

Sektör hazır giyim üretiminde kullandığı girdilerin hemen hemen tamamını ithalat yolu ile kullanmaktadır. Bu girdilerin yaklaşık %60'ını da kumaşlar oluşturmaktadır. Ürdün büyük ölçüde örme hazır giyim ürünleri ürettiğinden ithal ettiği kumaşların çok büyük kısmını örme kumaşlar oluşturmaktadır.

Ürdün'de hazır giyim sanayini destekleyecek yeterli büyüklükte bir tekstil ve tekstil boya/terbiye sanayi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Ürdün tekstil ve deri sanayinde kullanılan boyalar sektöre yapılacak yatırımlara paralel olarak artış gösterebilecektir.

Demir Çelik

2009 yılında Ürdün 27 milyon \$ değerinde demir çelik profil ithal etmiştir. Demir çelik profil ithalatının yarısından fazlası Çin ve Ukrayna'dan yapılmaktadır. Diğer ülkeler sırasıyla Rusya, Türkiye ve Mısır'dır. Dördüncü sırada yer alan Türkiye'nin payı %8'dir. 2008-2009 döneminde Ürdün'ün demir çelik profil ithalatı %58 oranında azalırken Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı %176 oranında yükselmiştir. Aynı dönem Türkiye kendinden önce gelen rakip ülkelerin ihracat artışının üzerinde artış kaydetmiştir. Ürdün demir çelik profil pazarı gelişen bir pazar olup, Türkiye pazarını talep artış hızını tam olarak yakalayamasa da rakip ülkelerin Pazar payını daraltarak en büyük ihracatçı Çin'e ortak olmaya başlamıştır. Demir çelik profil ihracatında dünya altıncısı olan Türkiye'nin, Ürdün pazarında daha etkin pazarlama yöntemleri kullanması halinde pazar payını rahatlıkla artıracığı düşünülmektedir.

Ürdün 2009 yılında 26 milyon \$ değerinde demir çelikten diğer borular ve içi boş profil ithalatı gerçekleştirmiştir. Diğer tedarikçi ülkeler sırasıyla Almanya, ABD, İtalya ve S. Arabistan'dır. 2008-2009 döneminde Ürdün'ün demir çelikten diğer borular ve içi boş profil ithalatı %4 oranında artarken Türkiye'nin Ürdün'e demir çelikten diğer borular ve içi boş profil ihracatı %52 oranında artmıştır. Son dönemde Ürdün demir çelikten diğer borular ve içi boş profil pazarındaki ufak bir talep artışı yaşansa da Türkiye'nin Ürdün'e demir çelikten diğer borular ve içi boş profil ihracatında büyük bir artış görülmektedir. Demir çelikten diğer borular ve içi boş profil ihracatçılarımızın pazarlama faaliyetleri konusunda Ürdün'e daha fazla ağırlık vermeleri halinde pazar payımızın artacağına hiç kuşku yoktur.

2009 yılında Ürdün 55 milyon \$ değerinde demir çelik inşaat aksamı ithal etmiştir. Demir çelik inşaat aksamı ithalatının yarısı Çin'den yapılmaktadır. Diğer ülkeler sırasıyla Türkiye, S. Arabistan, İspanya, BAE ve Romanya'dır. İkinci sırada yer alan Türkiye'nin payı %15'dir. 2008-2009 döneminde Ürdün'ün demir çelik inşaat aksamı ithalatı yıllık %46 oranında azalırken Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı %41 oranında artmıştır.

2009 yılında Ürdün 19,5 milyon \$ değerinde demir çelikten tank, varil ve fiçi ithal etmiştir. İthalatın %25'ini Türkiye'den sağlamıştır. Diğer tedarikçi ülkeler S. Arabistan, Danimarka, Lübnan ve İsrail'dir. 2008-2009 döneminde Ürdün'ün demir çelikten tank, varil ve fiçi ithalatı yıllık %13 oranında azalırken Türkiye'nin aynı dönem Ürdün'e ihracatı %30 oranında azalmıştır.

Doğal Taşlar

Ürdün 2009 yılında, 33 milyon \$ değerinde işlenmiş doğal taş ithalatının yaklaşık %44'ünü Filistin'den gerçekleştirmiştir. Tedarikçi diğer ülkeler sırasıyla Çin, Hindistan, S. Arabistan ve İtalya'dır. 2008-2009 döneminde Ürdün'ün işlenmiş doğal taş ithalatı %10 oranında azalırken Türkiye'nin Ürdün'e aynı üründeki ihracatı yıllık ortalama %88 oranında azalmıştır. Son yıllarda Türkiye, Ürdün'de azalan işlenmiş doğal taş pazarı talebine yetişemediği gibi kendisinin önünde yer alan rakip ülkelerin ihracat artış hızının da gerisinde kalmıştır. Ürdün işlenmiş doğal taş pazarı açısından gelişmekte olan bir pazardır. Türkiye Ürdün'e işlenmemiş doğal taş yerine katma değeri daha yüksek olan işlenmiş doğal taş ihracatına ağırlık vermesi yerinde olacaktır. Türkiye işlenmiş doğal taş ihracatında yüksek potansiyele sahiptir. İhracatçılarımızın Ürdün pazarında ihracatı artırmaya yönelik pazarlama araçlarını etkin bir şekilde kullanması halinde hak ettiğimiz pazar payına rahatlıkla ulaşabileceği düşünülmektedir.

2009 yılında Ürdün 13 milyon \$ değerinde işlenmemiş mermer ve traverten ithal etmiştir. İthalatın %10'u Türkiye'den sağlanmaktadır. Diğer tedarikçi ülkeler İtalya, Portekiz, Filistin ve Mısır'dır. 2008-2009 döneminde Ürdün'ün işlenmemiş mermer ve traverten ithalatı %23 oranında azalmışken Türkiye'nin aynı dönemde Ürdün'e ihracatı %61 oranında azalmıştır. 2009 yılında Türkiye Ürdün'e 1,3 milyon dolar değerinde işlenmemiş mermer ve traverten ihracatı gerçekleştirmiştir.

Sonuç olarak Ürdün işlenmemiş mermer ve traverten pazarı gelişmekte olan bir pazardır ve pazarın %10'una hakim olan Türkiye, son yıllarda pazardaki talebi karşılamakta yetersiz kalmış ve rakip ülkeleri de pazara ortak etmeye başlamıştır. Dünya mermer rezervinin %40'ına sahip Türkiye'nin,

Ürdün pazarında gerekli gayreti göstermesi halinde pazardan daha da yüksek pay alacağı düşünülmektedir.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

Ürdün 2009 yılında 29 milyon dolarlık elektrik motorları (gtip:8501), 69 milyon dolarlık elektrik transformatörleri (gtip:8504), 32 milyon dolarlık elektrik teçhizatı (gtip:8536), 72 milyon dolarlık elektrik kontrol dağıtım panoları (gtip:8537) olmak üzere toplam 201 milyon dolar değerinde elektrikli makineler ithal etmiştir.

Türkiye Ürdün'e 2009 yılında 500 bin dolarlık elektrik motorları, 4,5 milyon dolarlık elektrik transformatörleri, 0,5 milyon dolarlık elektrik teçhizatı, 4,5 milyon dolarlık da elektrik kontrol dağıtım panoları ihracatı yapmıştır. Küresel krizin etkisiyle 2009 yılında genel ihracattaki düşüş bu ülkeye olan ihracatımızda da kendini göstermiştir.

Ürdün elektrik motorlarında ithalatında AB'ye %0-18, Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, elektrik transformatörleri ithalatında AB'ye %0-18, Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, Lübnan GAFTA anlaşması çerçevesinde %0, elektrik teçhizatı ithalatında AB'ye %0-18, Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, elektrik kontrol dağıtım panoları ithalatında AB'ye %13,8, Türkiye ve diğer ülkelere %0-23 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Ürdün 2009 yılında 71 milyon dolarlık izole edilmiş tel ithalatının 6 milyon dolarını Türkiye'den yapmıştır. Türkiye %8 payla 5. en büyük tedarikçi konumundadır. Diğer önemli tedarikçiler sırasıyla: Suriye, Mısır, ABD ve Çin'dir. Türkiye'nin Ürdün pazarına 2009 yılındaki kablo ve tel ihracatı 2008'e göre %47 azalarak 6 milyon dolar seviyesine düşmüştür.

Ürdün'ün 2008-2009 yıllarında izole edilmiş kablo ithalatı değişmemiş. Aynı dönemde Türkiye'den ithalatı ise %47 oranında azalmıştır. 71 milyon dolarlık Ürdün izole edilmiş kablo ve tel pazarı, Türk kablo ve tel üreticilerinin daha etkin rol alması gereken bir pazardır.

Hazır Giyim

Hazır giyim sektörü üretim, istihdam ve ihracat büyüklükleri açısından Ürdün'ün ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Tamamıyla ihracata yönelik olarak faaliyet gösteren firmalar mevcuttur.

Ürdün'ün hazır giyim ürünlerinde ihracatı 1 milyar doları aşmaktadır. Türkiye için potansiyel arz eden hazır giyim ürünlerindeki ithalatı ise 63 milyon doları aşmıştır. Dolayısıyla bu ürünlerde önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Türkiye'nin Ürdün pazarındaki en önemli rakipleri Suriye ve Çin'dir.

Suriye, Pan Arab Serbest Ticaret Bölgesi kapsamında Ürdün'e sıfır gümrükle ihracat yapabilmektedir. Ürdün'ün hazır giyim ürünlerinde üçüncü ülkelere %22 gümrük vergisi uyguladığı dikkate alındığında Türkiye'nin önemli bir dezavantaja sahip olduğu görülmektedir. İki ülke arasında gündemde olan STA'nın yürürlüğe girmesiyle Türkiye'nin pazar payında ciddi bir artış mümkün olabilir.

İş ve Maden Makineleri

Ürdün 2009 yılında 70 milyon dolarlık dozer, greyder, ekskavatör (gtip:8429), 26 milyon dolarlık aksam ve parça (gtip:8431), 35 milyon dolarlık cevher, taşıma, ayırma seçme makineleri (gtip:8474) olmak üzere toplam 130 milyon dolar değerinde inşaat ve maden makinesi ithal etmiştir. 2009 yılında Türkiye Ürdün'e 2,2 milyon dolar değerinde inşaat ve maden makinesi ihraç etmiştir.

Ürdün dozer, greyder, ekskavatör (gtip:8429) ithalatında tüm ülkelere %0, aksam ve parça (gtip:8431) ithalatında Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, AB üyesi ülkelere %12-18, cevher, taşıma, ayırma seçme makineleri (gtip:8474) ithalatında Türkiye ve diğer ülkelere %0-30, AB üyesi ülkelere %0-18 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Amman Büyükşehir Belediyesi, Amman şehrinin master planını tamamlamıştır. Zarqa, Aqaba ve Ölüdeniz ile ilgili sanayiye ve turizme yönelik projeler, "Amman-Zarqa Hafif Raylı Sistem Projesi", şehir merkezindeki Abdali Projesi, havaalanı çevresindeki otoyollar inşaat sektörü ile ilgili gündemdeki projelerdir. Hükümet 2010 yılına kadar altyapı projelerine 1,8 milyar \$ yatırım yapılmasını öngörmüştür.

Ürdün'de su miktarı fakirlik sınırının altındadır. Bu nedenle su şebekesinin yenilenmesi (kaçakları önleme adına), atık su arıtma tesisleri, su boru hatları ve pompa istasyonları ve ölü denizi korumak adına hayata geçirilen Red Sea-Dead Sea projesi, baraj inşaatları, nükleer enerji ülkenin gündeminde olan projelerdir.

Kağıt ve Karton Ürünleri

Ürdün hijyenik kağıt ürünlerinde, 2009 yılında 43 milyon dolarlık ithalat yapmış olup; ithalat bir önceki yıla göre %10 oranında artmıştır. Türkiye'nin hijyenik kağıt ürünlerinde 2009 yılı itibarıyla Ürdün'e 2,6 milyon dolarlık ihracatı vardır. Sözkonusu ihracat bir önceki seneye göre %73 artmıştır. Ürdün, 2009 yılı hijyenik kağıt ürünleri ithalatının %6'sını Türkiye'den tedarik etmiştir.

Ürdün, 2009 yılı toplam temizlik kağıt ürünleri ithalatında en büyük pay hijyenik havlu, tampon ve bebek bezlerine aittir. Bu ürün grubu aynı zamanda Türkiye'nin dünya genelinde en çok ihraç ettiği hijyenik kağıt ürünleridir. Kağıt mendil, kurutma ve silme havluları ile tuvalet kağıtları ise Ürdün

tarafından ithal edilen diğer önemli hijyenik kağıt ürünleridir.

Ürdün; serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerden (Pan-Arab Serbest Ticaret Bölgesi (PAFTA) ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkelerinden gümrük vergisi almamaktadır. Hijyenik kağıt ürünlerinde, AB ülkelerine %18, MFN ülkelerine %30 gümrük vergisi uygulaması vardır.

Kozmetik ve Kişisel Bakım Ürünleri

2009 yılında, Ürdün pazarında 85 milyon dolarlık kozmetik ürünler ithalatı yapılmıştır. Ürdün, 2009 yılında 37 milyon dolarlık saç bakım ürünleri ithalatı yapmıştır. İthalat, 2009 yılında bir önceki yıla göre %1 oranında artmıştır. İthalatın %43'ü Suudi Arabistan, %15'i BAE, %9'u Mısır, %6'sı Fransa ve %5'i İtalya'dan tedarik edilmektedir.

2009 yılında, Türkiye'nin Ürdün pazarına saç bakım ürünleri ihracatı bir önceki yıla göre %15 artmış ve 1 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

Güzellik, makyaj ve cilt bakım ürünlerinde, Ürdün 2009 yılında 24,6 milyon dolarlık ithalat yapmış olup; ithalat bir önceki yıla göre %9 artmıştır. İthalatın %20'si Çin, %17'si Fransa, %35'i AB ülkeleri, %9'u ABD ve %4'ü Türkiye'den gerçekleştirilmiştir.

2009 yılında, Ürdün'e Türkiye'nin güzellik, makyaj ve cilt bakım ürünleri ihracatı 2008 yılına göre %8 azalarak 1,1 milyon dolar seviyesine düşmüştür.

Ürdün; serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerden (Pan-Arab Serbest Ticaret Bölgesi (PAFTA) ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkelerinden gümrük vergisi almamaktadır. Güzellik, makyaj ve cilt bakım ürünlerinde AB ülkelerine %3, MFN ülkelerine %6,5 gümrük vergisi uygulaması vardır. Saç bakım ürünleri ithalatında ise AB ülkelerinden (%3,9-4,8), MFN ülkelerinden (%6,5-8) oranında gümrük vergisi alınmaktadır.

Kumaş

Ürdün hazır giyim sanayi son yıllarda önemli gelişmeler kaydettiği de tekstil sanayi fazla gelişmemiştir. Kurak arazi yapısı ve sulama imkan ve teknolojilerinin kısıtlı olması nedeniyle tarıma elverişli bir ülke değildir. Fakat ABD ile imzalanan Nitelikli Sanayi Bölgeleri Protokolü sayesinde ülke ABD'ye tekstil ve hazır giyim ihracatında cazip fırsatlar sunduğu için son yıllarda sektör önemli ölçüde ilerleme kaydetmiştir. Üretim ve ihracattaki bu artışa paralel olarak hazır giyim ürünlerinin kumaş, iplik, aksesuar, vb. girdilerinin talebi de artmaktadır. Kumaş ve iplik üretiminin yüksek yatırım gerektirmesi, yeterli siyasi desteğin sağlanmaması, üretim aşamasında su ihtiyacının fazla olması, Ürdün'ün su kaynaklarının sınırlı olması, vb. faktörler nedeniyle ülkenin yurt içi kaynakları hazır giyim üretimine yeterli gelmediği için bu girdilerin çoğu yurt dışından ithal edilmektedir. Bu nedenle Ürdün özellikle tekstil ve tekstil yan sanayi ihracatçıları için önemli bir pazar potansiyeline sahiptir.

Hazır giyim üretimindeki hızlı artış doğrudan yabancı yatırımlardaki artışı beraberinde getirmiştir. Sektör çoğunluğunu kadın olmak üzere 54 binin üzerinde işçi istihdam etmektedir. Deneyimli ve eğitilmiş personel sıkıntısı çeken Ürdün'deki firmalar bu eksikliklerini yabancı işçi çalıştırarak gidermeye çalışmaktadırlar. Yerel firmalarda bile yüksek oranda yabancı personel istihdam edilmektedir. Nitelikli Sanayi Bölgelerinde çalışan işçilerin %70'ten fazlasını yabancılar oluşturmaktadır.

Ürdün 6,1 milyonluk nüfusu ve kişi başı yıllık 2.600 dolar civarında geliriyle küçük bir yerel pazar olmasına rağmen Nitelikli Sanayi Bölgeleri aracılığıyla ABD'ye tekstil ve hazır giyim ürünlerinin pazarlanmasında geçiş ülkesi olarak önemli fırsatlar sağlamaktadır. ABD'nin tekstil ve hazır giyim ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerinin diğer ürünlere göre daha yüksek olması, ABD'ye tekstil ve hazır giyim ihracatını gümrüksüz olarak gerçekleştirebilecek firmalara önemli rekabet avantajı kazandırmaktadır. Sektörün dünya genelinde çok sert bir rekabet ortamına sahip olması, düşük maliyetlere sahip Orta Doğu ülkeleriyle rekabetin zorluğu ve düşük kar marjları göz önüne alındığında çok küçük maliyet avantajları dahi büyük öneme sahiptir.

Nitelikli Sanayi Bölgeleri Anlaşmasının etkisiyle 2009 yılında 1 milyar doların üzerinde olan Ürdün'ün toplam hazır giyim ihracatının %90'ı ABD pazarına gerçekleştirilmiştir. JC Penney, Levi's, Liz Claiborne, Gap, Gloria Vanderbilt, Victoria's Secret, Jones Apparel, Perry Ellis, PVH, Sara Lee, Banana Republic, Wal-Mart ve Target Ürdün'üm en önemli müşteriler arasında yer almaktadır.

Ürdün kumaş ihtiyacının büyük bölümünü Uzak Doğu ülkelerinden temin etmektedir. Kumaş ithalatının yaklaşık %75'i Çin, Tayvan ve Hong Kong'dan yapılmaktadır. Türkiye %7 payla en büyük 4. kumaş tedarikçisidir. Ürdün'ün sentetik devamsız liflerden kumaş ithalatında Türkiye %4 payla beşinci sırada yer almaktadır. Ürdün'ün Türkiye'den 2009 yılında yaptığı sentetik devamsız liflerden kumaş ithalatı, bir önceki yıla göre %6 oranında azalmıştır.

Tekstil sanayisi gelişmiş olan Ürdün'ün hazır giyim üretiminde kullanılmak üzere ithal ettiği kumaşlarda gümrük vergisi sıfırdır.

Mobilya

2009 yılında, Ürdün 80 milyon dolar tutarında mobilya ithal etmiş olup; ithalat bir önceki yıla oranla oturmaya mahsus mobilyalarda %16 azalarak 21 milyon dolara, diğer mobilyalarda %18 azalarak 59 milyon dolara düşmüştür.

Ürdün pazarına mobilya ihracatımız toplam 5 milyon dolardır. Pazarda yoğun bir rekabet söz konusudur. Öyleki, Ürdün'de yerel mobilya üreticisi 3000-4000 civarında firma vardır. Sektörde çalışan sayısı ise yaklaşık 55 bin kişidir. Küçük ve orta ölçekli üreticilerin yoğun olduğu sektörde, "Interiors Jordan Furniture" ve "Rattan Furniture Jordan" gibi çok sayıda firma ev mobilyası alanında uzmanlaşmış olup; fiyatları makul düzeydedir.

Ürdün pazarında büyük department store'larda her çeşit mobilya satılmaktadır. İç dekorasyon konusunda uzmanlaşmış mağaza sayısı ise azdır. Bunların çoğu Avrupa ülkelerinde üretilmiş ithal ürünleri satmaktadır. Fiyatları oldukça yüksek olup; üst gelir seviyesine hitap etmektedirler.

Ürdün; serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerden (PAFTA) ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkelerinden gümrük vergisi almamaktadır. AB ülkeleri için %27, MFN ülkeleri için ise gümrük vergisi %30 olarak uygulanmaktadır.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

Ürdün 6,1 milyon nüfusu ile 810 bin adet kayıtlı araca sahip bir pazardır. Araç pazarının yıllık büyüme hızı %10'dur. Ürdün'de ağırlıklı olarak motor hacmi 2 litre altındaki küçük araçlar tercih edilmektedir. Son yıllarda SUV tipi (araziye elverişli) araç pazarında büyüme görülmektedir.

Ürdün'ün oto bakım ve yedek parça pazarı 13 milyar dolar büyüklüğündedir. Ürdün yan sanayi pazarı talepleri ağırlıklı olarak ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Otomotiv ve otomotiv yan sanayi sektöründe 10 firma faaliyet göstermekte olup, bu firmalardan ikisi binek otomobil montajı yapmakta diğerleri ise yedek parça üretimi gerçekleştirmektedir. Ürdün araç parkı ağırlıklı olarak ikinci el araçlardan oluşmaktadır.

Ürdün'ün oto ana sanayi ithalatı bir önceki yıla göre %12 artarak 1,1 milyar dolara yükselmiştir. İthalatında başlıca ülkeler Almanya, Güney Kore, Japonya, ABD ve İngiltere'dir. Ürdün'ün oto ana sanayi ithalatında Türkiye 10.sıradadır. En fazla ithal ettiği ürün grubu binek otomobillerdir. 2009 yılında binek otomobil ithalatı bir önceki yıla göre %13 artarak 845 milyon dolar olmuştur. İthalatının en fazla gerçekleştiği ülkeler Almanya, Güney Kore, Japonya, ABD ve İngiltere'dir. Ürdün'ün oto ana sanayi ithalatında ikinci grup kamyonlardır. 2009 yılında kamyon ithalatı bir önceki yıla göre %51 artarak 189 milyon dolar olmuştur. Kamyon ithalatın en fazla gerçekleştiği ülkeler Tayland, Japonya, Almanya, Güney Kore ve İngiltere'dir. Ürdün'ün ithalatında üçüncü grupta yer alan traktör ithalatı ise 2009 yılında %42 artarak 116 milyon dolar olmuştur. Traktör ithalatında başlıca ülkeler ise Almanya, İngiltere, Fransa, Pakistan ve ABD'dir. Ürdün'ün ithalatında dördüncü grupta yer alan otobüs-minibüs ithalatı ise 2009 yılında %7 azalarak 57 milyon dolar olmuştur. İthalatında başlıca ülkeler ise Japonya, İngiltere, Güney Kore, Çin ve Türkiye'dir.

Türkiye'nin Ürdün'e olan oto ana sanayi ihracatı 2009 yılında bir önceki yıla göre %55 azalarak 6,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında Ürdün'ün toplam oto ana sanayi ithalatının da bir önceki yıla göre azalmakta olduğu görülmektedir.

Ürdün'ün yan sanayi ithalatına baktığımızda 2009 yılında bir önceki yıla göre %20 azalarak 208 milyon dolar olmuştur. İthalatında başlıca ülkeler Japonya, Almanya, Güney Kore, Çin ve ABD'dir. En fazla ithalatının gerçekleştiği ürünler 8708 grubunda yer alan kara taşıtlarının diğer aksam ve parçaları, karoseri aksamı, debriyaj ve aksamı, tekerlekler ve aksamı ve fren ve aksamı, akslar, dış lastikler, motor aksam ve parçaları ve akülerdir. 8708 grubunun 2009 ithalatı bir önceki yıla göre %5 artarak 92 milyon dolar olmuştur. Bu grupta en fazla ithalat gerçekleştiren ülkeler ise Japonya, Almanya, Güney Kore, Çin ve ABD olarak sıralanmaktadır. Dış lastik ithalatı 2009 yılında bir önceki yıla göre %5 artarak 55 milyon dolar olmuştur. İthalatında başlıca ülkeler Japonya, Çin, Endonezya, Güney Kore ve Türkiye'dir.

Türkiye'nin Ürdün'e olan yan sanayi ihracatı ise 2009 yılında bir önceki yıla göre %38 azalarak 10,5 milyon dolar olmuştur. En fazla ihracatımızın gerçekleştiği ürünler 8708 grubunda yer alan montaj ve karoseri aksamı, diğer aksam ve parçalar, debriyaj aksam ve parçaları, fren aksam ve parçaları ve akslardır. 8708 grubunun 2009 yılı ihracatı 4 milyon dolar olmuştur. Ürdün'e yan sanayi ihracatımızda diğer önemli ürün dış lastiklerdir. 2009 yılında Ürdün'e dış lastik ihracatımız 2,8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ürdün otomotiv ana ve yan sanayinde dışa bağımlı ve her iki sanayide de net ithalatçı olması nedeniyle potansiyel pazar görünümündedir ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Plastik ve Kauçuk İşleme Makineleri

Plastik sanayi Ürdün'deki önemli sanayi sektörlerinden biridir. Sektörde 300'e yakın firma çoğunlukla ekstrüzyon, enjeksiyon ve şişirme yöntemleri ile üretim faaliyetinde bulunmaktadır. Firmaların büyük çoğunluğu naylon torba/poşet, plastik boru, plastik şişe/kap ve çeşitli mutfak eşyası alanında üretim yapmaktadır.

Plastik sanayine yapılan yatırımlar sonucu Ürdün'ün plastik işleme makineleri ithalatı 2009 yılında bir önceki seneye göre %41 azalarak 17 milyon dolara seviyesine gerilemiştir. 2009 yılı itibarıyla en önemli tedarikçiler; G. Kore, Çin, İtalya, Almanya ve Tayvan'dır. 2009 yılında Türkiye'nin Ürdün'e plastik işleme makineleri ihracatı 200 bin dolar seviyesinde kalmıştır.

Pompa ve Kompresörler

Ürdün'ün sıvılar için pompa ithalatı düzenli olarak artış göstermektedir. 2007'de 36,4 milyon dolar olan ithalat 2008 yılında 47,6 milyon dolara, 2009 yılında ise 59 milyon dolara yükselmiştir. 2009 yılında Türkiye Ürdün'e 2,1 milyon dolar değerinde pompa ihraç etmiştir.

Ürdün sıvı pompalarının büyük kısmını İtalya, İngiltere, Çin, Almanya ve Japonya'dan tedarik etmektedir. Bu ülkelerin pazar payları sırasıyla %23, %17, %14, %8 ve %6'dır.

Ürdün ile AB arasında STA'nın bulunması bazı pompa türlerinde AB ülkelerine ciddi bir avantaj sağlamaktadır. Türkiye ile Ürdün arasında STA'nın henüz yürürlüğe girmemiş olması Türkiye'ye ciddi bir dezavantaj yaratmaktadır.

Sofra ve Mutfak Eşyaları

Ürdün 2009 yılında toplam cam mutfak eşyası ithalatının yüzde 9'unu Türkiye'den karşılamıştır. Toplam ithalatının 2009 yılında 18 milyon dolar olduğu düşünülürse Türkiye'nin 1,5 milyon dolarlık ihracatının yetersiz olduğu mütalaa edilmektedir.

2008 ve 2009 yılı ihracat rakamları mukayese edildiğinde mutfak eşyası sektörünün Ürdün'e ihracat artışı sağladığımız ender sektörlerden biri olduğu görülür. 2009 yılındaki ihracatımız ise %44 artarak 1,5 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

Çin'in sektörde en önemli rakiplerden bir tanesidir. Mısır, S.Arabistan ve Suriye diğer önemli rakiplerdir. Türkiye 2009 yılında sektöre en çok ihracat gerçekleştiren 5. ülkedir.

Ürdün cam mutfak eşyaları ithalatında AB'ye %0-18,4, Türkiye ve diğer ülkelere %0-23 arasında değişen gümrük vergisi uygulamaktadır. Ayrıca, Ürdün GAFTA (Suudi Arabistan, Kuveyt, BAE, Bahreyn, Katar, Umman, Yemen, Suriye, Mısır, Libya, Lübnan, Irak, Sudan, Tunus, Fas, Ürdün, Filistin) üye ülkelere cam mutfak eşyasında gümrük vergisini %0 olarak uygulamaktadır.

Temizlik Maddeleri

2009 yılında, Ürdün 37 milyon dolar tutarında deterjan ithal etmiştir. Ürdün deterjan ithalatı bir önceki seneye aynı düzeydedir. Ürdün deterjan ithalatının %43'nü Suudi Arabistan'dan tedarik etmektedir. Mısır, Hindistan, Türkiye ve Suriye diğer önemli tedarikçilerdir.

2009 yılında, Türkiye Ürdün'e yapılan 1,7 milyon dolar değerinde deterjan ihraç etmiştir. İhracat bir önceki yıla oranla %7 artış göstermiştir.

Ürdün; serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerden (Pan-Arab Serbest Ticaret Bölgesi (PAFTA) ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkelerinden gümrük vergisi almamaktadır.

Yüzey Aktif Diğer Organik Müztehazlar için AB ülkelerine %30, MFN ülkelerine %18 oranında gümrük vergisi uygulaması haricinde AB ve MFN ülkelerine %0 gümrük vergisi uygulanmaktadır.

Ürdün - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

FOOD EXPO (Amman - Ağustos/Her Yıl)

Gıda ve içecek

Web Sitesi : <http://www.expojordan.com.jo>

IMATECH (Amman - Mart/Her Yıl)

Ambalaj makineleri, aydınlatma teknolojileri

Web Sitesi : <http://www.jordan-fairs.com>

JIMEX (Amman - Haziran/Her Yıl)

Ambalaj makineleri, aydınlatma teknolojileri

Web Sitesi : <http://www.jordan-fairs.com>

SOFEX (Amman - Mayıs/Her Yıl)

Savunma sanayi

Web Sitesi : <http://www.sofexjordan.com>